

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 1

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 1. PERSPECTIVES TEÒRIQUES FEMINISTES. INTRODUCCIÓ A LA TEORIA FEMINISTA

ÍNDIX DEL TEMA:

1. La teoria feminista com a teoria crítica
2. Orígens il·lustrats de la vindicació feminista
3. Simone de Beauvoir
4. La tercera onada

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Maldonado T. (2013): “Apuntes para una introducción a la teoría feminista”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed) (2013), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Gil, S. (2013): “Feminismos contemporáneos en la crisis del sujeto. Hacia una política de lo común”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed) (2013), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

Rodríguez de Castro, M^o T. y Marina, J.A. (2009): La conspiración de las lectoras, Barcelona, Anagrama.

Alic, M. (1991): El legado de Hipatia. Historias de las mujeres en la ciencia desde la Antigüedad hasta fines del siglo XIX, Mexico, Siglo XXI editores.

Rodrigo, A. (2002): Mujeres para la historia. La España silenciada del S. XX, Barcelona, Ediciones Carena.

Sanfeliu, Ll. : “Les agrupacions femenines republicanes. Formació en drets i participació ciutadana durant la Segona República a València”
<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000189%5C00000083.pdf>

Dasí Asensi, R.: «Procés de Politització de les dones en la Segona República 1931-36». Ideco (1989-1991), núm. 6, pàg. 157-195.

WEBGRAFIA:

Història crítica del feminisme espanyol

<http://www.youtube.com/watch?v=OnZfIX46jUI>

1. LA TEORIA FEMINISTA COM A TEORIA CRÍTICA

- a) Si bé tota teoria política té nexes amb la praxi social i política, en el cas de la teoria feminista açò és encara més palès, per tant és una teoria que no es pot dissociar de la pràctica. LA PRÀCTICA POLÍTICA DEL MOVIMENT FEMINISTA (PPMF).
- b) Objectiu de la PRÀCTICA POLÍTICA DEL MOVIMENT FEMINISTA: una transformació social que impacte sobre tots els àmbits de l'existència humana (Amorós, C.).
 - i) La TF està estretament vinculada amb “l'activisme militant” i exempta de neutralitat i asèpsia. Des de la PPMF, l'anàlisi, la descripció i la comprensió del món té com a finalitat la seua transformació. La tematització del sistema sexe/gènere inseparable del seu qüestionament. No es tracta sols de descriure el món sinó d'entendre'l, analitzar-lo i transformar-lo.

“La TF qüestiona tant els mecanismes de poder patriarcal com els discursos teòrics que pretenen legitimar-lo i estarà orientat a la destrucció de la DOMINACIÓ PATRIARCAL” (Cobo, 1995).
- c) No pot haver-hi bona pràctica que no descanse sobre un marc teòric adequat. Teoria i praxi, acció i reflexió necessàriament integrades.
- d) Conceptualitzar i visibilitza (ex. “FEMINITZACIÓ DE LA POBRESA”, “DOBLE JORNADA”...).
- e) Les grans teòriques són les mateixes activistes (feminisme radical dels 60 -Kate Millet; Firestone...), encara que en els darrers temps hi ha desmobilització, percepció de menys urgència (?).
- f) Implicació i derivació en nombroses branques del coneixement (antropologia, sociologia, psicologia, economia..., però com tota teoria política especialment de la filosofia política).
- g) La TF està plena de debats entre els diferents corrents i plantejaments feministes.

2. ORÍGENS IL·LUSTRATS DE LA VINDICACIÓ FEMINISTA

2.1. La il·lustració “conseqüent” versus la Il·lustració “misògina”

- a) L'origen il·lustrat del feminisme com a moviment filosòfic i polític.
- b) La Il·lustració i la raó per a explicar el món natural i per a organitzar el món social.
- c) Déu versus les teories del contracte. L'horitzontalitat i la igualtat entre les parts, deixant al marge el fet sobrenatural. El s. XVIII és anomenat “el segle de les llums” per a expressar el rebuig als obscurantismes medievals que s'intenten superar amb la llum de la “raó”.
- d) La Il·lustració desacredita la desigualtat i dona pas a la idea de ciutadania en oposició a la situació que es donava en l'Antic Règim. Això no obstant, tot açò es planteja en el pla teòric, ja que de fet les dones queden excloses d'aquests drets. La incoherència revolucionària, la distància entre el que es diu i el que es fa.
- e) Les pensadores i activistes aprofiten l'estat d'opinió per a apel·lar a la coherència i no permetre que es deixi fora la meitat de la humanitat. Des dels inicis, la teoria i l'activisme feminista apel·la al dret de les dones i també denuncia la incoherència i la falta a la raó.
- f) L'Enciclopèdia de Diderot i D'Alembert exclouïa expressament del títol de “ciudadà” les dones, les criatures i les classes subalternes.
- g) La relació entre feminisme i Il·lustració és fora de dubte, però no exempta de tensions.
 - i) El feminisme, “criatura no desitjada” de la Il·lustració (Varcargel, A.).
 - ii) El feminisme, el “la veu de la consciència” o la “ventafocs” de la il·lustració (Amorós).
- h) La il·lustració conseqüent
 - i) Olimpia de Gouges
“La Ciutadana”
“Declaració dels drets de la Dona”
 - ii) El marquès de Condorcet
 - iii) Mary Wollstonecraft
“Vindicació dels drets de la dona”(1792)
- i) La il·lustració misògina
 - i) Rousseau

2.2. El concepte de “naturalesa”

- a) Tots els sistemes de dominació tenen una imperiosa necessitat de ser legitimats. El concepte de “naturalesa” ha sigut un dels instruments més emprats.
- b) Aristòtil afirmava que les dones i els esclaus eren “per naturalesa” inferiors als homes lliures.
 - i) Primer, Aristòtil versus els sofistes (convenció, contingència històrica enfront de la idea de fatalitat natural o destí que no té remei).
 - ii) Després, Déu i la seua voluntat. El procés de secularització de la modernitat retornaria la idea de la “naturalesa”
“La naturalesa, es pressuposa, que no pot ser modificada per la política.” (Varcancel)
- c) Les dones concebudes com a “naturalesa” enfront dels homes que representen la “cultura”.
- d) Wollstonecraft versus Rousseau. Wollstonecraft evidencia les contradiccions de l'autor respecte a l'educació diferenciada, submissa i sotmesa a l'home.
 - i) “Si les dones són submises i passives per naturalesa, com afirma el filòsof, ¿per què cal insistir tant a educar-les amb cura perquè ho siguin?”
- e) El debat *nature vs. nurture*; biologia vs. ambient; determinisme biològic vs. constructivisme social

2.3. El feminisme del s. XIX

- a) L'herència rebuda del XVIII.
- b) La TF en els països anglosaxons (EUA i GB), on sorgeixen nombroses associacions que conformen un actiu moviment sufragista. Les sufragistes es capfiquen a aconseguir els “drets de primera generació” (drets civils). No sols el dret al vot sinó també el dret a l'educació, al treball, a la propietat i administració dels béns.
- c) En la segona onada feminista la teoria i praxis del feminisme ja no s'ocupa sols de rebatre el plantejament antifeministes, sinó que va més enllà. De la defensa enfront de l'antifeminista al debat intrafeminista.
- d) El sufragisme nord-americà i les organitzacions antiesclavistes.
- e) Algunes fites històriques:
 - i) 1840: Convenció Antiesclavistes Mundial (Londres).
 - ii) 1848: La Declaració de Seneca Falls.
Es tracta d'un text d'elaboració col·lectiva.
Segueix el model de la Declaració d'independència Nord-americana.

iii) 1851: Convenció de Dones a Ohio.

Discurs Sojourner Truth (1797-1883) “Ain't I a Woman?”

iv) 1866: John Stuart Mill (Gran Bretanya).

Primera sol·licitud a favor del vot femení en el Parlament.

Reaccions del moviment feminista

les suffragettes

- f) El socialisme utòpic, el marxisme, l'anarquisme i el debat respecte a la vinculació entre l'opressió patriarcal i l'opressió de classe (entre el patriarcat i el capitalisme).
- g) El feminisme del s. XIX és acusat de trencar la unitat de classe a través de les aliances entre proletàries i burgeses. Heide Hartman (1980) farà front a l'acusació llançada cap a les feministes acusades de trencar la unitat de classe dient que són els homes (burgesos i proletaris) els que estableixen un autèntic “pacte patriarcal interclassista” mitjançant la instauració del salari familiar (salari que permet sustentar la família i mantenir la dona a casa per a atendre els treballs de la llar, sense remuneració i a canvi de menjar i dormir).
- h) Clara Campoamor: “El vot de la dona no és una qüestió de conveniència política sinó de principis i per tant irrenunciable”.

<http://www.asambleamadrid.es/Resources/Ficheros/Libros/voto%20femenino.pdf>

3. SIMONE DE BEAUVOIR

3.1. El "feminisme existencialista" de Simone de Beauvoir

- a) *Le Deuxième Sexe* (1949), sols quatre anys després d'aconseguir el dret al vot femení a França.
- b) Per als existencialistes, en l'ésser humà l'existència precedeix l'essència. És a dir, l'ésser humà primer és i després es va definint. SB es pregunta si això també és així en les dones. Per a la dona s'ha dissenyat una essència ("l'etern femení") que defineix un lloc pràctic i simbòlic per a les dones. Aquelles que no compleixen el model, són penalitzades. Les dones són, en el patriarcat, intercanviables, idèntiques. L'home en canvi no té "essència masculina" prefigurada com les dones, és llibertat.

3.2. El concepte de "gènere"

- a) "No es naix dona, s'esdevé dona..."
- b) Gènere: "Construcció cultural operada a través de l'educació i l'ensinistrament des de l'edat més primerenca" (López Pardina).
- c) Mascle o femella és biològic (sexe); home o dona és producte de la socialització (gènere).

4. LA TERCERA ONADA: ELS FEMINISMES DE LA SEGONA MEITAT DEL S. XX

- a) La pluralitat de les concepcions feministes.
- b) No sols feminisme liberal, socialista o radical, sinó també feminisme de la igualtat vs. de la diferència (enfront dels homes); feminismes il·lustrats vs. postcolonials, cultural, materialista, comunitarista, multiculturalista, feminisme *queer*.
- c) El feminisme liberal: Betty Friedan i “la mística de la feminitat”.
 - i) BF analitza la producció de missatges llançats sobre les dones després de la 2GM, una producció de missatges que persegueix la tornada de les dones a la llar.
 - i) Betty Friedan reprèn qüestions plantejades en *El segon sexe*, però no ho fa en clau filosòfica, sinó d’anàlisi social. Un discurs que identifica la dona en exclusiva com a mare i esposa, que tanca tota possibilitat de realització personal i culpa totes aquelles que no assumeixen el rol de viure per als altres.
 - ii) La insatisfacció de les dones amb el seu rol de mestresses de la llar, esposes i mares. Aquest malestar és conceptualitzat per Friedan com “el malestar que no té nom”. Un rol que s’imposa sobre les dones i les veu com a éssers castrats i incomplets, sense projecte vital propi.
 - ii) Les crítiques que es llancen sobre l’obra de BF per part d’una de les més radicals com és Bell Hooks (1884) i altres, “són un grup selecte de dones blanques, casades, de classe mitjana o alta i amb educació universitària: mestresses de la llar avorrides, cansades de tenir massa temps lliure, de la llar, dels fills, del consumisme, que volen més de la vida...”
 - iii) Friedan no parlava de dones sense home, ni fills, ni casa. Ignora les dones blanques pobres. “No deia si per a realitzar-se era millor ser minyona, obrera, dependenta o prostituta que una ociosa mestressa de la llar”.
- b) El feminisme radical i els moviments socials: “el que és personal és polític”.
 - i) Insatisfacció amb les propostes del feminisme liberal que s’accontenten amb una sèrie de drets formals.
 - ii) Apareixerà de la mà dels moviments socials dels 60 (Maig francès a Europa), drets civils de la població negra (Amèrica).
 - iii) Decebutes amb els companys de lluita.
 - La “revolució sexual” també qüestionada.
 - Firestone “la dialèctica del sexe”.
 - 1. Anàlisi política de l’amor (baluard de l’opressió de les dones).
 - iv) El feminisme radical trenca amb la dicotomia liberal dels àmbits públic i privat.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 2

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 2. RUPTURES EPISTEMOLÒGIQUES

ÍNDEX DEL TEMA:

1. Introducció. Feminismes i epistemologia
2. La influència de la perspectiva de gènere en la ciència i en els processos de creació del coneixement
3. Discussions contemporànies sobre epistemologia feminista
4. Qüestionant els conceptes d'economia i treball
5. Els principals biaixos sexistes de la investigació sense perspectiva de gènere
6. El debat sobre l'existència d'una metodologia feminista

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Díaz, C. y Dema, S. (2013): “Metodología no sexista en la investigación y producción del conocimiento”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Pérez Orozco, A. (2006): *Perspectivas feministas en torno a la economía : el caso de los cuidados*, Madrid, CES.

Gómez, A. (1998): “De la mujer en la ciencia a las epistemologías”, en Tally, J. (eds.), *La construcción cultural de lo femenino*, Santa Cruz de Tenerife, Instituto Canario de la Mujer.

<http://www.iuem-ull.org/files/publicaciones/la-construccion-cultural-de-lo-femenino.pdf>

García de León, Mª A. (2008): “Lo práctico y lo formal. Arquetipos masculino/femenino de poder”, en *Arxius de ciències socials*, núm. 19, 53-62
<http://roderic.uv.es/handle/10550/19428>

Nicolás, E. (2009): “Debates en epistemología feminista: del empiricismo y el standpoint a las críticas postmodernes sobre el sujeto y el punto de vista”, en Nicolas, E. (coord) et al., Barcelona, Anthropos.

Osborne, R. (1987): "Simmel y la cultura femenina" (las múltiples lecturas de unos viejos textos), en Reis, Núm. 40, 97-112
<http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=125363>

WEBGRAFIA:

Ecofeminisme

<http://www.youtube.com/watch?v=Eq-jyslgnls>

Entrevista a Teresa Torns

<http://metode.cat/Noticies/Entrevistes/Entrevista-a-Teresa-Torns>

1. INTRODUCCIÓ. FEMINISMES I EPISTEMOLOGIA

- a) El concepte d'epistemologia feminista fa referència al tractament que des del feminisme es fa dels problemes filosòfics que envolten la teoria del coneixement. El feminisme és el conjunt de polítiques pràctiques i teories socials desenvolupades pel moviment social feminista que critica les relacions passades i presents de sotmetiment de les dones. Té com a objectiu posar fi i transformar la societat cap a plantejaments més justos. És una teoria “de” i “per a” les dones.
- b) L'EF estudia la manera en què el sistema sexe-gènere influeix i hauria d'influir en les nostres concepcions del coneixement així com en els mètodes d'investigació i les justificacions. En fer aquesta reflexió trenca, igual que altres pensaments crítics, amb el positivisme (Harding, 1991).
- c) L'EF naix als anys seixanta del darrer segle, quan la presència de les dones en el món de la investigació i el moviment feminista feren possible l'inici de la teorització sobre el coneixement des d'una perspectiva de gènere (Harding, 1991). A l'Estat espanyol, açò ocorre més aviat cap als anys vuitanta/noranta.
- d) La incorporació de les dones al món científic i acadèmic no sols té repercussions socials sinó també cognitives (Anerson, 2004). Els esquemes conceptuals de les ciències socials i naturals i les nocions dominants sobre l'objectivitat, la racionalitat i el mètode científic resten amb poca solidesa. La masculinitat de la ciència no sols fa referència a la majoria numèrica d'homes en l'activitat científica sinó també respecte al domini masculí en el mateix pensament intel·lectual (Keller, 1983; Solé, 1991).
 - i) “La ciència no manca de sexe, sinó que és un home, i infectat també” (Virginia Woolf).
- e) La metodologia d'investigació i la producció del coneixement està esbiaixada per valors masculins i masculinitzats. Cal prestar atenció no sols a les qüestions tècniques sinó també a la teoria de la ciència i a les relacions entre coneixement i poder.
- f) La teoria feminista afecta els tres nivells de la investigació: el nivell teòric, el metodològic i el tècnic (el marc teòric emprat, l'elecció del tema d'estudi, la manera d'investigar-lo, la tècnica emprada, l'anàlisi i la difusió dels resultats).

2. LA INFLUÈNCIA DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE EN LA CIÈNCIA I EN ELS PROCESSOS DE CREACIÓ DEL CONEIXEMENT

2.1. Cap a un nou paradigma

- a) La incorporació de la perspectiva de gènere en la ciència ens porta a desenvolupar nous marcs interpretatius de la realitat i un nou paradigma. La incorporació de la perspectiva de gènere en l'anàlisi de la realitat social obri dimensions no considerades prèviament per la ciència tradicional. El gènere és una categoria analítica que permet descobrir les diferències construïdes socialment entre homes i dones i les dinàmiques d'aquesta construcció.
- b) La inclusió de la perspectiva de gènere a més de revelar la dinàmica de producció de la identitat diferenciada posa l'accent en les relacions de desigualtat, poder, exclusió i dominació que es deriven d'aquest procés. Es qüestiona la naturalització, legitimació i justificació de la diferència sexual i de la subordinació de les dones.
- c) Les investigacions no sexistes qüestionen el mètode de producció científic i desconfien de les presumpcions així com dels mètodes de treball. La perspectiva de gènere qüestiona la naturalització de la diferència sexual i denuncia la jerarquització i les relacions desiguals entre homes i dones.

2.2. La crítica a la ciència tradicional des de la perspectiva de gènere

- a) La crisi del paradigma positivista. El paradigma positivista, dominant fins a mitjan s. XX, es basa en la creença que és possible el coneixement absolut i veritable al qual podem arribar mitjançant l'aplicació de les regles del mètode científic. Des d'aquest paradigma sols és vàlid el coneixement que es fonamenta sobre dades empíriques basades en les regles de fiabilitat, objectivitat i validesa.
- b) L'objectivitat i la separació entre el subjecte i l'objecte que s'investiga. Aquesta separació entre objecte i subjecte és criticada des del feminisme per considerar les dones com a objecte i no subjecte.
- c) Les crítiques al positivisme no són exclusives del feminisme. Les crítiques parteixen de la idea que el coneixement és relatiu i inclou tant la persona que investiga com la que és investigada. El mateix objecte d'estudi és una construcció del subjecte investigador, és una creació subjectiva. El coneixement sempre és produït per un subjecte que no pot establir una separació nítida entre subjecte i objecte. Ambdós són influenciats pel mateix procés d'observació-coneixement.
- d) La crítica a la noció d'objectivitat (les propietats de qui observa no han d'entrar en la descripció de les seues observacions). Aquestes nocions d'objectivitat són qüestionades per les investigacions feministes, ja que consideren que en totes les fases del procés investigador es poden donar circumstàncies que contradiuen la pretesa objectivitat (des de les fonts de finançament del projecte, el nomenament del

personal investigador, la selecció de la mostra, la interpretació de les dades i la difusió). El sexe/gènere de la persona que investiga, la seua sensibilitat i la formació en qüestions de gènere afecten el disseny de la investigació, els recursos.

- e) La realitat es construeix en una relació d'interacció mútua entre objecte i subjecte. Una investigació és sempre una “lectura” relativament arbitrària de l'objecte en què els valors juguen un paper fonamental desafiant els supòsits més bàsics de la ciència, la pretesa objectivitat com a neutralitat valorativa i la ciència entesa com a imparcial, autònoma i neutra (Pérez Sedeño).
- f) Harding i la reproductibilitat no compartida per plantejaments des de l'anomenat “punt de vista feminista” en què la reproductibilitat no seria possible, ja que l'experiència subjectiva de qui investiga és central en la producció del coneixement i per tant no cabrien dues investigacions iguals.
- g) Explicitar els valors que subjauen en la investigació, ja que la investigació humana no està exempta de valors i la forma de no incórrer en el subjectivisme és explicitar els punts de partida.
- h) Dona Haraway (1991) proposa redefinir la noció d'objectivitat i substituir-la per la del “coneixement situat”, des del qual es reconeix que cap coneixement no pot ser considerat com a universal. “El coneixement situat requereix que l'objecte de coneixement siga descrit com un actor i un agent”. La biografia intel·lectual.

2.3. El binomi gènere i poder

- a) La crítica a la ciència tradicional també fa manifesta la relació entre poder i coneixement. La ciència és un producte social que no es limita a explicar una “suposada realitat”, sinó que la condiona i és condicionada per ella mateixa (es *retrocondiciona*). A més a més, és transmissora i legitimadora de prejudicis sexistes i és funcional per a l'hegemonia de les elits.
- a) García de León, que ha investigat sobre les elits femenines espanyoles en diversos àmbits (acadèmic, científic, polític, periodístic, etc.) i la seua relació amb el poder, fa al·lusió al binomi gènere-poder descrivint una situació asimètrica en què “a més poder, més homes; a menys poder, més dones”, i en què “la clarividència de les excloses, si més no entre les dones professionals ha posat de manifest com la masculinitat *per se*, gaudeix d'uns privilegis simbòlics”.
- b) Com defensa aquesta autora, les dones, i el seu caràcter de ciutadanes nouvingudes a l'exercici de poder, posa de manifest mecanismes inèdits del poder. La seua condició alhora de nouvingudes i *outsiders* els fa aportar una lucidesa singular, amb trets primigenis i descreguts, sobre el desenvolupament de l'exercici del poder.
- c) Els col·legis invisibles desenvolupats per Diana Crane (1972), basant-se en els treballs de Derek J. de Solla Price en xarxes de citació.
- d) Com diria Celia Amorós, “el poder patriarcal implica una complexa preparació en els usos dels eufemismes, les mistificacions i les manipulacions lingüístiques, i en aquest terreny, les dones, som com el Sancho Panza, no hem sigut particularment ensinistrades”.

3. DISCUSSIONS CONTEMPORÀNIES SOBRE EPISTEMOLOGIA FEMINISTA

3.1. El concepte de gènere i el debat sexe/gènere

- b) Un debat que va més enllà de la mera diferència física. El concepte de gènere com a categoria analítica que posa l'accent en els trets que una societat o cultura en particular atribueix a dones i homes.
- c) El debat i la crítica (Connell, 2000) a dues postures oposades, una més lligada a l'essencialisme biològic (reduccionisme) i una altra més pròxima al constructivisme (obviant la importància del cos).
- a) El sexe i el gènere com a dues realitats no separades sinó com a elements interconnectats que conformen el sistema sexe/gènere.
- b) El sistema sexe/gènere com un conjunt de disposicions per les quals una societat transforma la sexualitat biològica en productes humans (Rubin, 1975).

3.2. La revolució epistèmica arran del sistema sexe-gènere

- a) Els estudis feministes es posicionen contra el que anomena Harding "els dogmes de l'empirisme" ancorats en la tradició científica positivista que pressuposa una ciència neutra, per una banda, i una lògica i una metodologia exemptes d'influència social per l'altra.
 - i) La ciència i l'epistemologia dominants són androcèntrics, i ha produït prejudicis sobre les dones i "els seus sabers" (Anderson, 2004) i es pot resumir en els següents punts:
 - 1) Exclou les dones de les investigacions i els nega l'autoritat epistemològica denigrant els estils cognitius i els *modus* de coneixement de les dones.
 - 2) Produeixen teories de les dones en què les representen com a inferiors, desviades o insignificants, que sols serveixen els interessos masculins, i fan invisibles les seues activitats i els seus interessos.
 - 3) Produeixen coneixements que no són útils per a les persones que estan en posició subordinada.
 - 4) Reforcen jerarquies socials i de sexe-gènere.
- b) L'epistemologia tradicional es basa en dualismes dicotòmics que estan sexualitzats i ordenats de manera jeràrquica. Són dicotomies típiques com cultura vs. natura; ment vs. cos; racional vs. emocional; pensament vs. sentiment; abstracte vs. concret; objectiu vs. subjectiu; públic vs. privat, etc. Els primers relacionats amb el masculí i superiors, els segons femenins i inferiors (Olson, 2000). La ciència és associada als primers substantius: activitat cultural, mental, racional, fruit del pensament, abstracta, objectiva i es desenvolupa en l'àmbit públic.

- c) El sistema sexe-gènere constitueix la categoria analítica o eina teòrica bàsica de l'epistemologia feminista. La teoria del gènere és una teoria sobre la vida social (Harding, 1996). Aquesta categoria bàsica fa manifest com la divisió de l'experiència social d'acord amb el sexe-gènere aporta a homes i a dones concepcions diferenciades.
- d) No sols el gènere, també la classe i la raça (Scott, 1990).
- e) Scott (1990) ofereix una de les definicions de gènere més conegudes. El nucli del concepte té dues proposicions interconnectades: el gènere com a element constitutiu de les relacions socials basades en les distincions que diferencien els sexes (1), i el gènere com a forma primària de relacions significatives de poder (2).
 - i) (1) La construcció, la difusió de símbols disponibles culturalment que aporten representacions múltiples sobre el femení i el masculí és força important. Aquests símbols són incorporats mitjançant conceptes normatius (doctrines legals, religioses, educatives...)
 - ii) (2) Com a relacions de poder.
- f) De les relacions de poder, les econòmiques en el nostre model capitalista son fonamentals. Per això, el gènere binari serveix de fonament a la divisió sexual del treball que assigna les activitats socials entre homes i dones d'una manera diferenciada, jeràrquica i no complementària sinó d'exploació. El treball reproductiu per a elles i el "productiu" (valorat socialment) per a ells. El control es duu a terme a través d'institucions socials tradicionals com el matrimoni (Izquierdo, 2003).
- g) El gènere i la identitat subjectiva (Scott, 1990). Les conductes, els desitjos, les voluntats, els imaginaris estan condicionats pels processos de socialització. Com diu Izquierdo (2003), "la dimensió psíquica del gènere".

4. QÜESTIONANT ELS CONCEPTES D'ECONOMIA I TREBALL

4.1. Qüestionant els conceptes d'economia i treball

- d) L'economia s'ha construït com un discurs dicotòmic i androcèntric que ha exclòs sistemàticament les dones. Per tant, els enfocaments androcèntrics de l'economia parteixen d'una epistemologia determinada que qualifiquem de dicotòmica i androcèntrica. El feminisme es planteja revertir aquesta realitat a través d'estratègies de desconstrucció.
- e) En l'àmbit econòmic s'identifiquen dues dicotomies fundacionals que han servit de base per a tota la construcció teòrica posterior: economia/no-economia, treball/no-treball, monetaritzat/no-monetaritzat, públic/privat.

4.2. Identificant i qüestionant l'estructura dicotòmica i jeràrquica

- a) L'economia feminista afirma que el discurs científic patriarcal està construït sobre una sèrie d'universalitats substitutòries encadenades.
- b) L'epistemologia patriarcal ha sigut definida des del feminisme (entre d'altres) per tres trets distintius: l'estructura binària, jeràrquica i universalitzant.
 - i) L'estructura del pensament es basa en una sèrie de dualismes infinits en què cada terme ve definit en relació amb el seu contrari. A aquests parells els definim com a terme A/ terme no-A (Hewitson, 1999); El mateix/L'altre (Beauvoir, 1949). La relació entre els membres de cada parell son d'oposició, sense permetre l'espai intermedi, les interaccions mútues o les dobles causalitats. Per tant, en aquesta estructura de pensament, l'afirmació sempre requereix la negació del diferent.
 - ii) En cada parell, hi ha un terme que encarna la normativitat (mínims estàndards que assegurin els valors) i la normalitat enfront del contrari o desviat. "La diferència significa inferioritat" (Braidotti, 1998).
 - iii) El terme normatiu encarna la universalitat. En occident, després de la Il·lustració, ha significat que l'home blanc, heterosexual, sense discapacitats ha assumit el paper de subjecte universal.
- c) Aquest triple procés que interconnecta categories epistemològiques i simbolitza en abstracte el grup social dominant i els espais que ocupa enfront de la resta: masculí/femení; civilitzat/salvatge; occidental/no occidental; raó/emoció; anima/cos; autonomia/dependència. És el que és anomenat per Braidotti "fal·locentrisme".
- d) "El fal·locentrisme com a aparell de subjectivitat funciona organitzant les diferències significants/significatives d'acord amb una escala jeràrquica que està governada pel subjecte estandarditzat dominant".
 - i) "El subjecte majoritari" o el "centre molar del ser" de Deleuze.

e) Alguns binomis fonamentals.

- i) Una de les dicotomies bàsiques del pensament occidental il·lustrat i de la ciència és l'oposició binària de cultura versus naturalesa.
- ii) En l'epistemologia patriarcal subjacent a la ciència el parell cultura/naturalesa preexistent a la Il·lustració (Amorós, 1982) s'encavalca de manera clau en el parell masculí/femení. “La mare de tots els dualismes” (McCloskey, 1993).
- iii) El binomi associat a la individualitat/el genèric. Aquest binomi és conseqüència del binomi cultura/naturalesa, ja que a les dones, com que manquen de la condició de subjecte ontològic, se'ls nega la individualitat. Les dones són identificades amb el seu gènere mentre que els homes el transcendeixen.
- iv) Jean-Paul Sartre diferencia entre el “ser-en-si” (es caracteritza per la inèrcia) i el “ser-per-si” (projecte de transcendència i de llibertat)
- v) Jennings (1993) i la divisió dicotòmica de l'espai social produïda en dues fases: segle XVIII i segle XIX.

5. ELS PRINCIPALS BIAIXOS SEXISTES DE LA INVESTIGACIÓ SENSE PERSPECTIVA DE GÈNERE

- a) Un dels objectius bàsics que es pretén aconseguir a partir de la incorporació de la perspectiva de gènere a les investigacions científiques consisteix a desmitificar i prendre consciència dels biaixos sexistes que formen part del saber científic.
- b) Eichler (1991), en “Non-sexist Research Methods” analitza nombrosos estudis i investigacions de diferents disciplines científiques i detecta moltes manifestacions de sexisme sota diferents formes en aquelles investigacions que no incorporen la perspectiva de gènere. Aquesta autora ha identificat i analitzat set formes principals de sexisme.
- i) ANDROCENTRISME. Consisteix a entendre el món en termes masculins. Les investigacions androcèntriques reconstrueixen la realitat des d’una perspectiva masculina ignorant o menysvalorant les experiències de les dones. Les dones són percebudes des d’una posició passiva (objectes i no subjectes). Els homes són la mesura i les dones “l’alteritat”. El cas contrari seria el “ginocentrisme”. Les diferents modalitats d’aquest androcentrisme es veu reflectit en:
- El punt de vista o marc de referència masculí.
- 1. Els homes són el subjecte social.
 - 2. Aquest punt de vista fa invisibles les dones.
 - 3. Prioritza l’atenció sobre els homes a donar per fet que són idèntics.
 - 3.1. Estudia el treball abordant tan sols l’ocupació.
- La *ginòpia* o invisibilitat de les dones.
- La trivialització dels interessos de les dones o sobrevaloració dels interessos masculins.
- La misogínia cap a les dones.
- La defensa de la dominació masculina o el sotmetiment femení (mutilació genital; la crema o aïllament de les viudes a l’Índia; la imposició del burca).
- ii) SOBREGENERALITZACIÓ. Aquest fenomen es dona quan es pren com a referència un sexe i es generalitzen els resultats (salut, l’esport preferit dels espanyols és el futbol).
- iii) INSENSIBILITAT DE GÈNERE. Ignorar que el sexe i/o el gènere és una variable rellevant (les dades desagregades per gènere).
- iv) TRACTE DOBLE: Utilitzar criteris diferenciats per a les mateixes conductes (home treballador/dona egoista; vestimenta, aparença, edat).
- v) “PROPI DEL SEU SEXE”. La naturalització de pràctiques i actituds associades a un sexe o a l’altre, els rols sexuals (la tradicional divisió del treball).
- vi) DICOTOMIA SEXUAL. La dicotomia sexual afavoreix que un atribut humà siga associat a un sexe o l’altre.

vii) FAMILISME. Consisteix a tractar la família com una unitat d'anàlisi, ignorant als individus que la componen i les diferències intrafamiliars. L'ECV i EPF.

6. EL DEBAT SOBRE L'EXISTÈNCIA D'UNA METODOLOGIA FEMINISTA

- a) La importància decisiva en la investigació dels fenòmens científics dels mètodes emprats i la cerca d'una metodologia pròpia que tinga presents les relacions de gènere existents en la societat.
- b) Les preocupacions dels inicis i les diverses postures. ¿Desenvolupar mètodes específics o adaptar els tradicionals? Des de les postures que rebutgen les investigacions plantejades des d'una epistemologia tradicional per tenir un biaix sexista (Smith, 1992; Clough, 1993) fins a les que manifesten que no hi ha, ni seria bo que hi haguera, una metodologia feminista (Gisela Kaplan, 1995). En una posició intermèdia trobem Fox-Keller, que planteja que cal adaptar els biaixos sexistes de la ciència tradicional cap a investigacions no sexistes. Harding (1987), sosté que el que distingeix les investigacions de gènere de les altres és no tant el mètode com l'objecte d'estudi, el marc des del qual es plantegen les hipòtesis i el procediment de producció de les dades i l'anàlisi.
- c) El debat sobre l'ús de tècniques quantitatives i qualitatives i les noves tècniques feministes. El clàssic debat de les ciències socials entre qualitativa/quantitativa.
 - i) La metodologia quantitativa, ¿un reflex de l'androcentrisme que impera en el treball científic?
 - ii) L'enquesta i la relació asimètrica, jeràrquica i subordinada.
 - iii) L'entrevista no sexista i la relació igualitària.
 - iv) L'asèpsia del mètode.
- d) Disjuntiva o tècniques potencialment complementàries. Jesús Ibáñez (1979) assenyala que hi ha una relació analògica entre els trets de certs fenòmens i les tècniques que cal emprar.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 3

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 3. ELS PROCESSOS DE SOCIALITZACIÓ PRIMÀRIA I LES IDENTITATS SEXUALS

ÍNDEX DEL TEMA:

1. La influència de la perspectiva de gènere en la ciència i en els processos de creació del coneixement
2. La socialització de gènere. Conflictes de l'itinerari vital

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Izquierdo, Mª J. (2013): “La socialización de género”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed), *Sociología y Género*, Madrid, Tecnos.

Simón, E. (2002): *Democracia vital*, Madrid, Narcea.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Simón, E. (2008): *Hijas de la igualdad, herederas de la injusticia*, Madrid, Narcea.

Lagarde, M (1990): *Los cautiverios de las mujeres*, Madrid, Editorial Horas y Horas.

WEBGRAFIA:

Silvia Federici

<http://espaifabrica.cat/index.php/antipatriarcal/item/686-cal-reviure-entre-les-generacions-joves-la-mem%C3%B2ria-duna-llarga-hist%C3%B2ria-de-resist%C3%A8ncia>

Elena Simón

<http://www.youtube.com/watch?v=DaYR6vcB-hU>

1. LA INFLUÈNCIA DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE EN LA CIÈNCIA I EN ELS PROCESSOS DE CREACIÓ DEL CONEIXEMENT

- a) ¿Açò és natural o social? En plantejar d'aquesta manera les coses, hi trobem dues qüestions.
- i) (1) La idea que el que és natural i el que és social son factors independents.
 - ii) (2) La suposició que si la causa de les desigualtats entre homes i dones és la seua naturalesa (determinisme biològic), la manera en què es produeixen les relacions socials no poden canviar, la situació és no mutable. En canvi, si l'origen de la situació és social (determinisme social), pressuposem que els canvis són possibles.
- b) (1) Helen Lambert sosté que equiparar el que és biològic amb el que és intrínsec i inflexible és un abús desafortunat del terme biològic. El comportament és un fenomen biològic en si mateix, una interacció entre l'organisme i el medi. Les influències extrínseques a l'individu afecten els fets biològics en l'interior de l'organisme.
- c) (1) La dona i l'home són el resultat de la seua relació amb el medi. Un tret peculiar dels éssers humans és la seua capacitat de produir el medi en què habiten.
- d) (2) Les evidències ens diuen que és més fàcil modificar els trets naturals que l'organització social (ex. l'augment de l'esperança de vida; volar sense ales; submergir-nos en el mar sense tenir brànquies; vs. combatre la fam i les desigualtats en el món).

2. LA SOCIALITZACIÓ DE GÈNERE. CONFLICTES DE L'ITINERARI VITAL

2.1. Socialització dissimètrica

- a) El problema de la socialització humana comporta un COMPLEX SISTEMA D'ADAPTACIÓ al medi (cultural i social). Com que el medi és sexista, la socialització (individual i grupal) també ho és. D'aquesta manera, la construcció de la subjectivitat i de la identitat manca d'oportunitats per a alliberar-se del sexisme. Els mecanismes de reproducció de la dissimetria no sempre són senzills d'identificar i enfonsen els seus pilars en fonaments ocults.
- b) El procés de socialització humana té dues finalitats:
 - i) La construcció de la identitat (de fora a dintre).
 - ii) La construcció de la subjectivitat (de dintre a fora).
- c) La construcció de la identitat. Com a aspecte més social de l'individu. Els aspectes vénen de fora, vists i viscuts en altres persones i amb les quals ens anem identificant, creant el que és igual i el que és diferent; el que ens acosta i el que ens separa; el que ens agrada i el que ens desagrada; el que considerem possible i el que veiem impossible; el que estimem convenient i el que estimem inconvenient. En resum, ens anem fent homes i dones, ens identifiquem amb el gènere.
 - i) No per destil·lació pura, la família, l'escola, les institucions, els mitjans de comunicació, la cultura, el grup d'iguals.
 - ii) S'aprèn i s'ensenya, per moltes vies diferents.
 - iii) La motivació i la necessitat personal.
 - iv) El problema d'identificar-se amb la persona universal.
 - v) A la femella i al mascle se'ls pot descriure de manera universal, però no es pot descriure un home o una dona de manera universal i vàlida per a tot temps i lloc.
 - vi) En les societats de tradició autoritària: imitació, repetició, rituals iniciàtics, separant els nens de les nenes, i fent-los-ho saber de manera explícita i ben difosa. La censura de la transgressió elimina les possibilitats de subversió. Assegura la no pertorbació de l'ordre social per al bé comú.
 - vii) En les societats liberals el mecanisme és semblant. Es permet la transgressió i multiplica els models de gènere, però amb la seua marca particular. Mecanismes més subtils i cruels (perquè s'oculten).
- d) La construcció de la subjectivitat.

- i) Es construeix de dintre cap a fora. S'adapta també a la identitat de gènere. Es forma com a clixé interior i impedeix la formació de la personalitat triada des de la llibertat.
 - ii) Continuem enganxats al model patriarcal, evolucionat cínicament, que modela els nostres sentiments.
- e) Educació sentimental.
- i) El llenguatge amb què expresseu els sentiments, procedent generalment de la literatura. No s'ha construït epistemològicament des de cap disciplina.
 - ii) Ningú no ens ensenya a gestionar els nostres sentiments, però la societat suposa que les dones en són dipositàries i els homes han d'aprendre a ocultar-los i reprimir-los. Les dones i el que és expressiu vs. els homes i el que és instrumental.
 - iii) La socialització dissimètrica de gènere en el camp dels sentiments es concreta en una consideració desigual, pel comportament que s'espera o bé per la repressió de la seua manifestació.
 - 1. La por, la passió, l'amor, la devoció, l'enveja, l'odi, la ràbia; els plaers.
 - 2. El sentiment d'independència versus el sentiment de dependència (en l'atenció als altres, la sensibilitat, l'empatia, l'obediència o la inseguretat).
 - 3. Els homes han desenvolupat por al patiment; les dones, por al plaer. Els mecanismes reactius que serveixen per a preservar la seua llibertat.
 - 4. Qui s'escapa dels papers és apartat.
 - 5. Sistemes d'adquisició i inhibició de sentiments.
 - iv) Els sentiments no pertanyen a l'àmbit dels sabers apresos ni ensenyats. La manca d'una veritable educació sentimental.
- f) Univers simbòlic.
- i) L'univers simbòlic no sols com el que es refereix a les creences o els símbols portadors de missatges compartits per una comunitat humana, sinó a la percepció de la realitat i de la possibilitat, a la distància que intervé entre elles i que intercepta la presa de decisions sobre la pròpia vida.
 - ii) Les veritables innovacions són possibles, però infreqüents (l'univers simbòlic condiona la nostra posició de gènere, la cosmovisió androcèntrica).
 - iii) L'orientació dissimètrica i discriminatòria de les relacions de poder.
 - 1. L'exercici del poder tenyit de sadomasoquisme.
- g) Ús dels espais
- i) L'espai privat i l'efímer.

- 1. No s'aprecia d'igual manera ni s'avalua amb idèntic títol el coneixement adquirit en l'Acadèmia, que la saviesa apresada de l'àvia (“l'un converteix en experts, l'altre en apanyades”).
- ii) L'espai públic i l'ànim de permanència.
 - 1. Els prejudicis sobre l'ús dels espais tenen components d'exclusió simbòlica.
 - 2. Hi ha llocs on no hem de ficar-nos els uns i els altres, no perquè se'ns prohibisquen sinó perquè no ha de convenir-nos.
 - 3. La ciutat és una construcció cultural amb estructures de poder que configuren i interpreten l'espai.
 - 4. Hipòtesi. Existeix un ús diferencial de l'espai públic per part de dones i homes. Aquestes diferències es deuen als rols socials assignats a cada gènere, i es reflecteixen en l'espai públic.
 - 5. Selecció d'espais d'observació: el carrer comercial, el mercat, la plaça, l'eixida d'un col·legi.
- h) Els usos del temps.
 - i) <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft25%2Fe447&file=inebase&L=0>
 - ii) L'ocupació del temps i la formació simbòlica.
 - iii) Correlació amb l'estil de poder i amb l'ús dels espais.
 - iv) L'ocupació del temps, ¿circular o lineal?
 - v) Des dels espais públics als privats.
 - vi) Les dones tracten de gestionar el seu temps de manera circular fins i tot en els espais públics.
 - 1. A les dones se'ls acusa d'estar sempre pensant en els seus problemes domèstics mentre es troben en l'espai públic...
 - 2. Als homes se'ls acusa de no fer-se càrrec de manera espontània de les responsabilitats domèstiques en l'espai privat...
“Perdona que no me n'he adonat.” “Digues-me el que he de fer.” “¿Què vols que faça ara?”
- i) Coneixement androcèntric.
 - i) Els rols (destreses) i els estereotips (habilitats).
 - ii) L'educació reglada.
 - iii) L'home com a mesura de totes les coses. La narració esbiaixada, trencada i incompleta de la història... Les dones com a genèric subordinat i incompetent per a tot allò que transcendeix.
 - iv) Cal tenir vocació de pionera per a emprendre quelcom de què ningú no ha deixat petjada, i aquesta vocació no la té gairebé cap persona...
 - v) Aquesta imatge d'absència o presència massiva actua com un reforç del simbòlic: en no veure'ns, no ens veiem, perquè en no veure a ningú del meu gènere en un determinat àmbit, no em veig jo tampoc.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 4

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 4. LA CONTRIBUCIÓ DE L'ESCOLA A LA REPRODUCCIÓ I AL CANVI

ÍNDEX DEL TEMA:

1. Introducció
2. El descobriment d'una nova problemàtica
3. Les principals línies d'investigació
4. Els models de l'educació femenina en el passat
5. El sexisme en l'escolarització mixta
6. Educació superior i investigació científica

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Subirats, M. (2013): "Género y Educación", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), *Sociología y Género*, Madrid, Tecnos.

Pérez Sedeño, E. (2013): "Educación superior e investigación científica: Historia, Sociología y Epistemología", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), *Sociología y Género*, Madrid, Tecnos.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Simón, E. (2011): *La igualdad también se aprende*. Cuestión de coeducación, Madrid, Narcea.

WEBGRAFIA:

Diagnòstic I Pla UV

http://www.uv.es/igualtat/Diagnostic_VAL.pdf

Diagnòstic II Pla UV

http://www.uv.es/igualtat/actualitat/actualitat2013/informes/AGU_INFORME_DEFINITIVO_revisat_valencia_def.pdf

L'associació europea "Du Côté Des Filles"

http://www.ducotedesfilles.org/es/cote_filles.htm

1. INTRODUCCIÓ

- a) Com gairebé tota la sociologia anterior als anys setanta, el treball de la sociologia sobre l'educació va ignorar l'existència de les dones. Els únics aspectes rellevants per a la sociologia de l'educació van ser aquells que es referien a la vida dels homes, a les seues relacions, interessos, obres, institucions i formes de vida.
- b) La sociologia s'ocupava del que ocorria en el món públic, del qual les dones per principi estaven excloses, fins i tot en aquells casos en els quals alguna havia arribat a tenir notorietat o protagonisme.
- c) L'educació formal havia estat construïda per als homes, especialment per als de les classes altes i mitjanes, i els estudis sobre els aspectes educatius estaven sempre referits al que ocorria en relació al món dels homes, encara que no fos explícitament esmentat. Tot allò es presentava com una institució referida al conjunt de la humanitat.

2. EL DESCOBRIMENT D'UNA NOVA PROBLEMÀTICA

- a) Un gran nombre de dones acadèmiques comencen a aplicar un pensament feminista estructurat a l'anàlisi que porten a terme en els seus diversos àmbits professionals, i descobreixen tot un món amb necessitats de ser investigat i que permet posar en relleu un conjunt de fenòmens socials que fins aleshores havia estat ocults.
- b) La sociologia serà un dels primers àmbits del coneixement en els quals és introduïda la mirada feminista.
- c) Naix una sociologia de l'educació, gairebé sempre elaborada per dones, que posa en el centre de la seua mirada els models educatius relatius als xiquets i a les xiquetes, els mecanismes de diferenciació i desigualtat entre els sexes i les desigualtats existents en els resultats acadèmics obtinguts.
- d)** La gran promoció educativa de les dones farà que en la primera dècada del segle XXI es modifiquen les proporcions clàssiques d'assistència de dones i homes a les universitats; i això fa que el nombre de titulades sobrepassi àmpliament, en les generacions joves, el dels titulats.

3. LES PRINCIPALS LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

- a) La gran desigualtat numèrica entre homes analfabets o no escolaritzats i dones en la mateixa situació, mostra que existeixen obstacles sovint no explícits per a l'accés de les dones al sistema educatiu.
- b) L'anàlisi dels hàbits lingüístics, dels llibres de text, de la distribució del professorat per sexes en cada nivell educatiu, etc., posen de manifest el lloc secundari de les dones en l'educació.
- c) Les principals línies d'investigació:
 - i) Els treballs sobre ideologia i patriarcat, que tracten de determinar, l'impacte del patriarcat sobre el sistema educatiu.
 - ii) Els treballs sobre els processos de transmissió en els centres educatius.
 - iii) La posició i característiques de les dones ensenyants.

4. ELS MODELS DE L'EDUCACIÓ FEMENINA EN EL PASSAT

- a) Els sistemes educatius han estat dissenyats en funció de les necessitats masculines.
- b) Conjunt que es presenta com a universal i que, no obstant això, quan queda explicitat, apareix com una referència exclusiva als individus de sexe masculí.
- c) Moltes societats han dissenyat per a les nenes un model educatiu propi que presenta, al mateix temps, una reducció i una variació del model masculí considerat general.
- d) Els escassos models educatius femenins del passat mostren una notable diferència respecte dels masculins. Justificats per les religions, per la naturalesa o la tradició, solen incidir en la diferent destinació social d'homes i dones, i delimitar per a aquestes la inadequació dels estudis i de les activitats de naturalesa intel·lectual.
- e) Les dones estan destinades a obeir, servir i cuidar els homes i, en conseqüència, no han de posseir criteri propi, perquè en cas contrari els seria més difícil portar a terme la seua missió.
- f) En les etapes en què ha existit un diferent model genèric per a homes i dones, això ha suposat apartar les nenes de l'educació o, en el millor dels casos, crear per a elles un tipus d'escoles amb molt baix nivell de continguts, centrat sobretot en l'aprenentatge de labors de la llar i en els resos i les pràctiques religioses.
- g) La generalització de l'escola mixta, aconseguida tan sols a partir d'importantes lluites, ha estat un important avanç.
- h) Es propaga la idea que l'escola mixta és el camí adequat per a l'escolarització de les nenes, i que es tracta d'una mesura avançada, progressista, que han d'adoptar les formes pedagògiques més innovadores.
- i) Aquesta línia d'avanç es coneix com a "coeducació" i és propugnada, des de principis del segle XX (finals del s. XIX, Fernando de los Rios), pels corrents pedagògics més innovadors.

5. EL SEXISME EN L'ESCOLARITZACIÓ MIXTA

- a) L'escola mixta solament és un primer pas per a la igualtat educativa dels gèneres.
- b) Existeix un conjunt de dimensions en les quals és possible detectar elements discriminatoris que fan que els missatges dirigits als nens i a les nenes no siguin equivalents i estiguen encaminats a transmetre unes normes de gènere diferenciades per a homes i dones.
- c) Normes de gènere portadores d'una jerarquia el missatge intrínsec de la qual és que tot el que es refereix als homes té un rang superior, una importància major, que les coses relatives a les dones.
- d) La ideologia que presideix l'escola mixta és la de la igualtat i les discriminacions solament arriben a ser visibles a través de la investigació plantejada d'una manera adequada i encaminada a descobrir i a no ignorar l'existència de desigualtats en el funcionament de les institucions educatives.
- e) Algunes vies de reproducció de producció i reproducció del sexisme en el sistema educatiu:
 - i) La cultura reconeguda i legitimada.
 - La cultura codificada en els llibres de text.
 - Les discriminacions curriculars.
 - ii) El currículum ocult.
 - El llenguatge dominat pel gènere masculí com a gènere universal.
 - L'atenció més gran del professorat cap als xiquets.
 - El protagonisme dels xiquets en l'ús de l'espai.
 - iii) L'avaluació.
 - iv) El professorat.
 - Associació de les figures masculines a la detenció de poder i de càrrecs.
 - Atribució de tasques jeràrquicament diferents en funció del sexe
- f) Les escoles mixtes han suposat un gran avanç educatiu femení i l'arribada massiva de dones a la universitat, en proporcions superiors a les dels homes, per a la majoria dels estudis universitaris.
- g) El gran salt educatiu de les dones es deu precisament al seu esforç per adquirir coneixements en un àmbit en principi hostil.
- h) Enfrontades al repte de competir a través de mecanismes que ofereixen una certa neutralitat, com per exemple els exàmens, les dones mostren una molt alta capacitat d'interès i esforç.

- i) Enfront del difús model androcèntric que ignora altres dimensions de la vida, com per exemple el món de l'atenció, les dones tenen dificultats per a reconèixer-se com a subjectes de l'educació i de la vida pública, i continuen en gran part adoptant actituds de gènere dominat.
- j) L'educació superior. L'educació universitària presenta una triple problemàtica en relació a les dones:
 - i) La seguretat de les dones i l'assetjament sexual que pot donar-se tant entre professors i alumnes com entre professors i professores.
 - ii) La desigual promoció de professors i professores a categories i càrrecs de nivell superior dintre de les plantilles universitàries.
 - iii) La necessitat d'una amplíssima crítica al que es coneix com "l'androcentrisme de la ciència".
- k) La coeducació
- l)** Els nivells educatius de les dones en el món. Algunes xifres.

6. EDUCACIÓ SUPERIOR I INVESTIGACIÓ CIENTÍFICA

- 6.1. L'accés de les dones a l'educació superior.
- 6.2. La transició a la democràcia i la situació actual.
- 6.3. Els plans d'igualtat a la UV.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 5

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 5. ESTRUCTURES FAMILIARS I RELACIONS SOCIALS DE GÈNERE

ÍNDEX DEL TEMA:

1. La sociologia de la família en les dècades dels seixanta i setanta del s. XX. La família, unitat de consum, producció i reproducció
2. Maternitat i sexualitat
3. Models familiars i ocupació femenina. Ocupació i fecunditat
4. La nova divisió internacional del treball i les cadenes de cures globals

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Withers, M. y Thorne, B. (2013): "Las familias y la sociedad. En la construcción social del género", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

Moreno Mínguez, A. (2007): *Familia y empleo de la mujer en el Estado de bienestar español*, Nº EP 25, Fundación Alternativas.

<http://www.falternativas.org/estudios-de-progreso/documentos/documentos-de-trabajo/familia-y-empleo-de-la-mujer-en-el-estado-de-bienestar-espanol>

Díaz Gorfinkiel, M. (2008): "El mercado de trabajo de los cuidados y la creación de las cadenas globales de cuidado: ¿cómo concilian las cuidadoras?", en *Cuaderno de Relaciones Laborales*, Vol. 26, No 2.

<http://revistas.ucm.es/index.php/CRLA/article/view/CRLA0808220071A>

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Badinter, E. (1991): *¿Existe el instinto maternal?*, Barcelona, Paídos.

Badinter E. (2011): *La mujer y la madre*, Madrid, La esfera de los libros.

Moreno Mínguez, A. (2007): *Familia y empleo de la mujer en los regímenes de bienestar del sur de Europa*, Madrid, CIS.

WEBGRAFIA:

Elisabeth Badinter. La mujer y la madre.

http://www.cadenaser.com/sociedad/articulo/elisabeth-badinter-maternidad-nueva-forma-esclavitud/csrsrpor/20110501csrsrsoc_4/Tes

Empar Aguado (RE) Conciliació

<http://www.uv.es/igualtat/noudise/348c.pdf>

Empar Aguado. Conciliación y vida laboral.

http://www.upv.es/pls/oreg/rtv_web.ProgFicha?p_id=1326&p_idioma=c&p_cap_id=27664

Bolufer, M. (2013): "Ciència i moral en els orígens de la maternitat totalitzant", en *Mètode*, 76 (2012): 71-75, Universitat de València.

<http://metode.cat/revista/60-dones-i-ciencia>

No soy madre porque no quiero

http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/09/20/actualidad/1379705104_604726.html

Madres de día

http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/10/11/actualidad/1381517771_796623.html

1. LA SOCIOLOGIA DE LA FAMÍLIA EN LES DÈCADES DELS SEIXANTA I SETANTA DEL S. XX. LA FAMÍLIA, UNITAT DE CONSUM, PRODUCCIÓ I REPRODUCCIÓ

- a) No qüestionava la separació ideològica entre el que és "privat" i el que és "públic".
- b) S'argumentaven els criteris apolítics malgrat l'adoctrinament envers el matrimoni i la família. Element qüestionat per les acadèmiques feministes.
- c) Dels protagonismes dels pares fundadors i dels orfenats de les mares fundadores. Les dones mostren major comprensió sobre la naturalesa de gènere del matrimoni i de la família perquè, com a dones, escolten de prop les experiències d'altres dones. Les feministes argumenten que els marcs teòrics emprats generalment per als estudis de la família (la teoria de rols, la teoria de l'intercanvi i la teoria general de sistemes) distorsiona les experiències de les dones.
- d) Necessitat de l'anàlisi conjunta dels treballs, tant el reproductiu com el mercantil, ja que no és possible estudiar el treball en l'àmbit públic sense tenir present la relació indissociable existent entre treball productiu i reproductiu (Piccio, 1994).
- e) La família, en tant que unitat d'ingressos i espai de conformació del comportament laboral dels seus integrants, constitueix un altre dels elements fonamentals del marc d'anàlisi adoptat (Narotzky, 1988; Carbonero, 1997).
- f)** La persistència de la divisió sexual del treball es nodreix de les desigualtats en els usos del temps, en la segmentació del mercat de treball, en l'orientació de les intervencions públiques (en què juga un paper destacat la falta de polítiques públiques de família), i també en les pràctiques quotidianes dels actors dipositaris, hereus i reproductors d'una socialització diferenciada per raó de sexe.

2. MATERNITAT I SEXUALITAT

- g) Dues grans qüestions de les dimensions de la vida familiar: maternitat i sexualitat. Definides habitualment des de la biologia i l'instint.
- h) Les crítiques feministes. Maternitat i sexualitat com a fet social i sotmès als canvis històrics.
- i) Les postures biosociològiques d'Alice Rossi criticades per Chodorow (1984) en "l'exèrcit de la maternitat".
- j) La filosofia del *care* i la moral de les dones (Gilligan, 1982) "*in a different voice*".
- k) Rousseau, els metges i els moralistes (des del s. XVIII). La ciència i la moral en els orígens de la maternitat totalitzant (Bolufer, 2013)
<http://metode.cat/revista/60-dones-i-ciencia>
- l) La nova llibertat que es revela com a font de contradicció (Badinter, 2011). L'orfandat de la quadratura del cercle.
- m) Les tesis *childfree* (Lafayette) "*childfree by choice*". De l'instint maternal a la febre maternal.
- n) L'heterogeneïtat de les opcions femenines. Hakim (2000) i Gilbert (2008) i algunes tipologies d'opcions.
- o) Pressió social i imaginaris en transformació
http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/09/20/actualidad/1379705104_604726.html

3. MODELS FAMILIARS I OCUPACIÓ FEMENINA. OCUPACIÓ I FECUNDITAT

- p) Família, estat de benestar i polítiques públiques.
- q) Relació entre ocupació femenina i fecunditat. Efectes de les polítiques socials i laborals.
 - i) Les taxes de reposició.
- r) Estratègies laborals i familiars.
- s) Actituds envers l'ocupació femenina i les polítiques de compatibilització de treball i família.
- a) Legislació i conciliació.
 - i) La llei de conciliació de la vida laboral i familiar (entre d'altres).
<http://www.uv.es/igualtat/noudise/348c.pdf>
- b) Polítiques públiques de família.
 - i) Transferències.
 - ii) Serveis.

4. LA NOVA DIVISIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL I LES CADENES DE CURES GLOBALS.

- t) Les cadenes globals de l'atenció.
- u) Noves formes de cuidar: un nou mercat de treball.
- v) El mercat de l'atenció i la conciliació.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 6

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 6. TREBALL I GÈNERE

ÍNDIX DEL TEMA:

1. Introducció
2. La divisió sexual del treball
3. Les dones en el mercat de treball
4. Indicadors bàsics
5. Els trets de l'ocupació femenina
6. El treball domèstic i de la cura

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Aguado, E. (2012): "Dones en el mercat de treball", *Arxius de Ciències Socials*, nº 27, pp. 101-116.
<http://roderic.uv.es/handle/10550/27405>

Santos y Poveda, M. (2012), *Trabajo y empleo: tendencias sociales*, Valencia, Low Cost Books.
http://ocw.uv.es/ciencias-sociales-y-juridicas/2/tema_iii_pdf.pdf

Torns, T., Recio, C. (2013): "Género, trabajo y vida económica", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), *Sociología y Género*, Madrid, Tecnos.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Duran, Mª A. (2013): "El desafío económico de las mujeres", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), *Sociología y Género*, Madrid, Tecnos.

Carrasco, C. (2000): "Los modelos y estadísticas de empleo como construcción social: la encuesta de población activa y el sesgo del género", en *Política y Sociedad*, Nº 34, p. 101-112.
<http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=576927>

Durán, Mª A. (1995): "Invitación al análisis sociológico de la contabilidad nacional", en *Política y Sociedad*, N° 19, p. 83-99.
<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=154430>

WEBGRAFIA:

Enquesta de Població Activa

http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=/t22/e308_mnu&file=inebase&L=0

Enquestes d'usos del temps

<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft25%2Fe447&file=inebase&L=0>

Instituto de la Mujer

<http://www.inmujer.gob.es/>

1. INTRODUCCIÓ

- a) Els canvis històrics més destacats del s. XX.
- b) El context històric espanyol.
- c) L'augment de la presència de les dones en el mercat de treball.
- d) El concepte ampli de treball (s).
- e) El reconeixement dels sabers que han fet possible mostrar com les dones treballen des que la humanitat existeix.
- f) Fer visible allò que roman invisible i fer paleses les desigualtats que afecten les dones tant en el mercat de treball com en la vida quotidiana (desigualtats per gènere però també per classe i ètnia).

2. LA DIVISIÓ SEXUAL DEL TREBALL

- a) La DST en funció del sexe.
- b) La jerarquia entre el(s) àmbit(s) i el(s) treball(s).
- c) Les conseqüències.
- d) Les desigualtats "impertinents" per a qui no reconeix més que la classe social com a eix estructurador de desigualtats.
- e) Les raons que expliquen la persistència de la DST (l'aliança entre capitalisme i patriarcat).
- f) El contracte sexual que troba expressió en l'home "principal sustentador"/dona "mestressa de la llar" i que manté encara un fort pes que va més enllà del simbòlic.

3. LES DONES EN EL MERCAT DE TREBALL

- a) El canvi més important del mercat de treball en les darreres dècades.
- b) El canvi de model de participació laboral femení com a fet normalitzat.
- c) Les dones modernes i diverses de la segona meitat del segle XX deixen de banda l'associació entre casament i retirada del treball remunerat, així com la supeditació del comportament familiar al comportament ocupacional.
- d) Les dues biografies laborals de les dones a Espanya (Garrido, 1994).
 - i) Dones i biografia laboral lligada al període (1964-74).
 - ii) Dones i biografia laboral lligada al període (1984-90).
 - iii) Increment de les dones fadrines.
 - iv) Endarreriment del moment de la primera maternitat.
 - v) Diferents trajectòries laborals, més contínues.
 - vi) Ocupacions més qualificades.
 - vii) Noves oportunitats i noves desigualtats.
- e) Partir de la base de l'anàlisi conjunta del treball reproductiu i el mercantil.
- f) L'anàlisi indissociable existent entre treball productiu i reproductiu.
- g) La família, unitat de consum i unitat de producció.
- h) La DST es nodreix de les desigualtats.
- i) Determinants de participació de les dones en el mercat de treball.
 - i) Formació (+)
 - ii) Estat Civil: CASADES (+) o VIUDA (-)
 - iii) La classe/ el nivell de renda de la parella
 - iv) Edat (+)
 - v) Les càrregues familiars (+) (-)
 - vi) L'ètnia
 - vii) Aturats en la unitat familiar (+)
 - viii) L'efecte treballador/a addicional (+)
 - ix) L'efecte treballador/a desanimat/da (-)
- j) Desigualtats en l'ocupació de les dones

- i) 1) La comprovació de la similitud entre els treballs assalariats més freqüents en les dones amb les activitats típiques: treballs que són una extensió de les feines que es fan en l'àmbit domèstic.
- ii) 2) La segregació horitzontal de l'ocupació femenina, o la concentració més gran de les dones en determinats sectors i ocupacions.
- iii) 3) La segregació vertical, que ens indica la menor presència femenina en les posicions més elevades de la jerarquia laboral.
- iv) 4) La menor remuneració.
- v) Trajectòries laborals més discontinües.

4. ELS INDICADORS BÀSICS

4.1. L'activitat

- a) La "inactivitat" de les dones, un malbaratament en termes socioeconòmics i d'autonomia.
- b) La dinàmica seguida per la taxa d'activitat de les dones a l'EE presenta un creixement incessant i continuat.
- c) Procés que s'ha intensificat durant la crisi (igual que va ocórrer en la recessió de principis dels noranta).
- d) Els nivells d'activitat de les dones creixen de forma continuada al llarg dels diferents períodes, mentre que en el cas dels homes l'evolució sembla estar més directament relacionada amb els cicles econòmics.
- e) L'esclatxa de gènere en la taxa d'activitat, una dinàmica convergent.
- f) Variables (classe, ètnia, edat, nivell d'estudis, estat civil...)

4.2. La inactivitat

- a) ¿Què hi ha darrere de la inactivitat "hiperactiva" de les dones?

4.3. L'ocupació

- a) Incidència de la crisi en l'ocupació femenina.
- b) Sectors.
- c) Territori.

4.4. L'atur

- a) ¿De la inactivitat a l'atur?
- b) ¿Divergències convergents?
- c) De la tolerància.
- d) Dels impactes directes i indirectes.**

5. ELS TRETS DE L'OCUPACIÓ FEMENINA

5.1. La metàfora "el treball és ajuda" (Susana Narotsky). El significat simbòlic del treball de les dones.

a) Les quatre dimensions de la metàfora de la metàfora "treball és ajuda" que afecten la DST:

- i) La funció econòmica de la dona en la societat és l'ajuda. El treball assalariat mai no és l'activitat principal de la dona en la DST.
- ii) Els ingressos que se'n deriven són un complement econòmic dels ingressos de la llar.
- iii) Treball assalariat percebut provisional, circumstancial i discontinu (trajectòries laborals discontinües).
- iv) Històricament, ensinistrament no formalitzat (formalment poc qualificat).

La qualificació i la formalització cap al que és masculí.

L'ensinistrament de les dones no formalitzat.

5.2. Margaret Maruani (2000). En les transformacions de l'activitat femenina destaquen quatre elements:

- a) La terciarització.
- b) La salarització.
- c) La continuïtat de les trajectòries professionals.
- d) L'èxit escolar i universitari.

5.3. La terciarització

a) Les dones concentren la seua ocupació quasi en un 90 % en activitats del sector serveis.

- i) Administracions públiques, educació i sanitat (30,2%).
- ii) Comerç i hostaleria (26,7%).
- iii) Activitats professionals i activitats administratives (11,3%).
- iv) Ocupació en la llar (8%).

b) La inserció de la força de treball femenina concentrada en sectors considerats de baixos salaris amb requisits de baixa qualificació. Així doncs, moltes d'aquestes dones es localitzen en sectors de baixa remuneració, ocupacions de posició dèbil i elevat nivell de precarietat com el comerç al detall, l'hostaleria, la neteja i altres.

c) Les diferències intragènere (la classe i l'ètnia).

5.4. Les relacions laborals i el gènere

- a) Salarització
- b) Temporalitat
- c) Temps parcials
- d) Escletxa salarial

6. ELS TREBALLS DOMÈSTICS I ELS TREBALLS DE L'ATENCIÓ

6.1. El contingut del treball domèstic així com la seua comptabilització

- a) El poc o nul reconeixement social per tractar-se de tasques que tenen un referent simbòlic lligat al món de l'imaginari servil (Fraisie, 2000).
- b) La paradoxa del treball domèstic.
 - i) El debat del salari de la mestressa de la llar.
- c) Alguna cosa més que llavar i planxar...
- d) La comptabilització del treball domèstic i de l'atenció.
 - i) Margaret Mead (1934)
 - ii) Lourdes Beneria (1999)
 - iii) Mª Ángeles Durán
- e) Les enquestes d'usos del temps (2002-2003 i 2009-2010).

<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft25%2Fe447&file=inebase&L=0>

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 7

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 7. ESTAT I CIUTADANIA: LES DONES COM A SUBJECTE POLÍTIC

ÍNDEX DEL TEMA:

1. Introducció
2. La primera onada feminista. El segle XVIII: contracte sexual i democràcia
3. La segona onada feminista. El segle XIX: el moviment sufragista
4. La tercera onada feminista. El segle XX: els feminismes
5. El debat sobre el poder. La paritat i “el sostre de vidre”
6. Algunes estructures d’entramat patriarcal
7. El principi ètic i polític de la igualtat
8. Gènere i feminisme en la sociologia

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Cobo, R., Guzmán, V., Bonan, J. (2013): “Las políticas de género y el género en la política”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed), *Sociología y Género*, Madrid, Tecnos.

WEBGRAFIA:

Themis. Asociación de Mujeres Juristas. Informe 2009.

http://www.mujeresjuristasthemis.org/component/docman/cat_view/6-asociacion-de-mujeres-juristas-themis/9-publicaciones/12-informe-las-mujeres-y-la-toma-de-decision?Itemid=571

Amelia Valcárcel. Los ámbitos de paridad y el techo de cristal.

<http://www.youtube.com/watch?v=usVttdNBoQ>

Amelia Valcárcel. La agenda pendiente.

<http://www.youtube.com/watch?v=zIDkl4ta6dg>

1. INTRODUCCIÓ

- a) Els intensos i accelerats canvis socials i les dificultats de les democràcies per a representar al certs col·lectius socials marcats per la desigualtat, empenyen les feministes a reflexionar sobre els límits de les democràcies contemporànies.
- b) Les feministes varen iniciar un nou debat sobre la baixa participació de les dones en el poder polític i sobre el caràcter restringit de la democràcia per a les dones.
- c) El debat sobre la democràcia paritària és una de les grans discussions polítiques del segle XXI.
- d) La reflexió inevitable des de la sociologia del gènere gira entorn de com avançar en la construcció d'una societat democràtica en la qual la ciutadania puga ser exercida plenament per les dones.
- e) Sense reconèixer els dèficits de democràcia per a certs sectors de la població i per a determinats grups socials, és a dir, sense conceptualitzar l'existència de "forats negres de desigualtat" no es pot transformar la societat.
- f) Una democràcia i una ciutadania no defectives han d'aplicar polítiques de redistribució i de reconeixement per a desfer aquelles desigualtats que retallen de fet l'exercici de la ciutadania.
- g) Els sistemes socials i polítics democràtics estan vinculats a l'estratificació i al tipus de polítiques que s'apliquen en el seu interior.
- h) Les nostres democràcies amaguen mecanismes que creen i recreen jerarquies de gènere i distribucions asimètriques de recursos.
- i) Els sistemes democràtics toleren de fet la desigualtat de gènere i una distribució de recursos polítics, econòmics, culturals, simbòlics, d'autonomia o d'autoritat, entre homes i dones desproporcionat a favor dels primers.

2. LA PRIMERA ONADA FEMINISTA. EL SEGLE XVIII: CONTRACTE SEXUAL I DEMOCRÀCIA

- a) Per a entendre les actuals democràcies, cal remetre's al segle XVIII, en què es construeix una epistemologia basada en una raó universal accessible a tots els individus i una ètica basada en principis i drets universals. La seua característica principal és la universalitat. Tots els individus, pel sol fet de ser humans, tenen els mateixos drets. La democràcia, tal com és conceptualitzada en la Il·lustració, també troba el seu fonament en la universalitat. La democràcia es concep com un sistema social i polític que no reconeix grups, sinó individus. El principi d'individuació és la condició de possibilitat de la democràcia.
- b) La democràcia es converteix en la manera d'organització social i polític que defensa els mateixos drets per a tots els individus, es basa en la igualtat de tots els subjectes davant la llei, i en la seua imparcialitat amb tots i cada un dels ciutadans.
- c) La universalitat és la noció central de la modernitat. La ideologia racionalista il·lustrada s'assentà en la idea d'una única humanitat en la qual tots els individus tenen el mateix valor i els mateixos drets. La democràcia ha de fundar-se en la igualtat. Per a això, és necessari despullar els individus de raça, ètnia o classe. La imparcialitat de l'Estat i de la llei ha de ser tan radical que no ha de tenir en consideració cap atribut social dels individus.
- d) En les dues darreres dècades del segle XX comença un procés crític en el subjecte de la modernitat per a desconèixer variables que actuaven com a elements de desavantatge social. Les desigualtats no es combaten si no actuem sobre aquelles estructures que produeixen desigualtat. La democràcia no pot actuar ignorant les possibles restriccions procedents de la raça, la classe o el gènere perquè llavors es priva d'instruments per a desactivar aquestes desigualtats.
- e) Llibertat, igualtat i fraternitat són els senyals ideològics de la Revolució Francesa i d'una nova manera d'entendre les relacions socials i polítiques. No obstant això, aquests drets que són definits en termes d'universalitat, quan han de ser concretats políticament, són restringits per a les dones.
- f) És Rousseau qui elabora una teoria de la inferioritat ontològica de les dones més acabada, perquè no solament les exclou de l'espai públic i polític sinó que també defineix una normativitat femenina basada en l'estricta control sexual, la domesticitat, l'exaltació de la maternitat i la submissió al marit, tot això en el context de la família patriarcal.
- g) Hobbes, Locke i Rousseau, defensors de la idea moderna que tots naixen lliures i iguals, van excloure les dones d'aquests conceptes polítics argumentant que la naturalesa femenina les col·locava en una posició de subordinació en totes les relacions socials que participaven.

- h) El concepte de contracte sexual de Carole Pateman explica que les dones van ser pactades fraternalment pels homes i que aquest pacte les apartava dels drets civils i polítics i les confinava al territori de l'àmbit domèstic. El contracte sexual reapareix en l'estat social en forma de contracte de matrimoni i de nou ideal de feminitat.
- i) La fallida de la universalitat ètica, política i epistemològica ha sigut un dels elements més potents de deslegitimació política de les democràcies modernes, perquè ha exclòs de la lògica democràtica i del principi de mèrit les dones i els ha aplicat la lògica estamental: democràcia per als homes, "els iguals", i estatus d'adscripció per a les dones, "les idèntiques".
- j) Com que no era convenient que les dones fossin subjectes polítics, el requisit necessari va ser negar-los el caràcter de subjectes de raó.
- k) El feminisme és un fenomen social sorgit en el segle XVIII, concebut en la Il·lustració i, al mateix temps, una de les manifestacions reflexives més significatives de la modernitat.
- l) François Poullain de la Barre, Mary Wollstonecraft, Diderot, el marquès de Condorcet o Von Hippel, entre altres, van exigir coherència epistemològica i política a aquesta Il·lustració patriarcal que s'havia designat com universal. Van assenyalar la profunda contradicció que es desprèn d'un discurs, el de la igualtat, la vocació de la qual és la universalitat, i, no obstant això, la seua aplicació pràctica produeix exclusions de ciutadania per a diversos sectors socials, entre ells la totalitat de les dones.
- m) La data de naixença del feminisme es remunta al segle XVII, quan François Poullain de la Barre, l'any 1673, va publicar un llibre, *De l'égalité des sexes*, en el qual sostenia que la subordinació de les dones no tenia el seu origen en la naturalesa sinó en la societat.
- n) Un segle més tard, les dones de la Revolució francesa es van articular políticament per a reclamar els drets de ciutadania que ja posseïen els homes. En 1792, l'anglesa Mary Wollstonecraft va publicar *Vindicació dels drets de la dona*, on denunciava que la subjecció de les dones no era el resultat d'una naturalesa inferior a la masculina sinó de prejudicis i tradicions que es remuntaven a la nit dels temps.
- o) Aquests textos, a més de ser les actes fundacionals del feminisme, posen de manifest que el gènere, com a construcció social, lluny de ser una troballa recent, va ser descobert en l'època il·lustrada.

2. LA SEGONA ONADA FEMINISTA. EL SEGLE XIX: EL MOVIMENT SUFRAGISTA

- p) En la primera meitat del segle XIX es desenvolupa un contradiscurs antifeminista tenyit de misogínia, l'eix central del qual és l'ontologització del femení i, per això mateix, es naturalitza la normativitat femenina.
- q) Les dones tenen assignades naturalment les tasques domèstiques i d'atenció. Els sentiments són el territori natural de les dones enfront de la raó, que apareix com un domini masculí.
- r) En el segle XIX germina un pensament feminista vindicatiu que es fa eco de les promeses incomplides de la Il·lustració i revela l'apropiació masculina d'uns drets que havien estat definits com a universals.
- s) En el segle XIX el feminisme es desenvolupa, sobretot, com un poderós moviment social. Aquest segle presencia el moviment més gran de masses de la història del feminisme, el moviment sufragista.
- t) Aquest moviment va durar més de mig segle, des de 1848, data de la Declaració de Seneca Falls i acta fundacional del sufragisme, fins a la Primera Guerra Mundial, i va conquistar el vot per a les dones.

3. LA TERCERA ONADA FEMINISTA. EL SEGLE XX: ELS FEMINISMES

- a) En els anys setanta, en el marc del Maig del 68, resorgeix amb força el moviment feminista en el context de la nova esquerra nascuda després d'un període de crisi i d'autocrítica del marxisme.
- b) Des dels anys seixanta fins als noranta, el moviment feminista va agitar la consciència col·lectiva i va esperonar l'opinió pública donant nom a realitats que romanien invisibles per a la majoria de la població.
- c) Es conceptualitzen la categoria de gènere i el patriarcat.
- d) El feminisme radical dels anys setanta denuncia l'apropiació il·legítima per part dels homes del mercat laboral i del poder polític, col·loca en el centre de l'agenda política la qüestió de la sexualitat i l'íntim i familiar com a terrenys polítics en els quals es desenvolupen relacions de poder entre homes i dones: "el que és personal és polític".
- e) La tesi central del feminisme radical, tal com va sostenir Kate Millet, és que "el que és personal és polític".

4. EL DEBAT SOBRE EL PODER. LA PARITAT I “EL SOSTRE DE VIDRE”

- a) El feminisme planteja la paritat com un procés estratègic de lluita contra el monopoli masculí del poder. El moviment per la paritat sorgeix a principis de la dècada dels noranta.
- b) El manifest d'Atenes conté una vindicació política de participació paritària de les dones en el poder polític i una exigència de renegociació del contracte social.
- c) Les feministes parteixen del supòsit que el contracte social, malgrat la seua formulació ètica i política universal, s'ha desenvolupat al llarg de la Modernitat en el sentit de satisfer les aspiracions de ciutadania dels homes.
- d) L'exclusió de les dones del contracte social exigeix ser redefinit a fi de transformar les actuals democràcies patriarcals en democràcies més representatives i més legítimes.
- e) La paritat és una proposta política discutida perquè ataca el nucli bàsic de la democràcia patriarcal en proposar una nova distribució de poder entre homes i dones. El seu objectiu últim és alterar l'estructura de poder entre homes i dones. La qüestió de la paritat no és un problema tècnic sinó polític.
- f) La noció de democràcia paritària neix de la contradicció entre l'augment de dones en tots els àmbits de la vida social i la seua absència dels espais on es voten les lleis i es prenen decisions que afecten el conjunt de la societat i, molt particularment, les vides de les dones.
- g) El poder polític no està aïllat del conjunt de la societat, forma part d'un ordre estructural. És causa i efecte dels sistemes socials en els quals està inscrit i està al servei de la reproducció dels sistemes socials.
- h) La inferioritat social de les dones està assentada sobre fenòmens estructurals profunds.
- i) En aquest trànsit apareixen mecanismes difícils de fer visibles que obstaculitzen l'exercici de la ciutadania per a les dones i les aparten dels espais de poder, i per això no és fàcil detectar aquests filtres que operen subterràniament per a expulsar a les dones dels espais de més poder, recursos i jerarquia.
- j) El terme “sostre de vidre” s'encunya per a mostrar que existeix una poderosa barrera d'entrada per a les dones en tots aquells espais en els quals s'acumula més poder i recursos.

5. ALGUNES ESTRUCTURES D'ENTRAMAT PATRIARCAL

- a) La separació de la societat en un àmbit públic-polític i un altre privat-domèstic, i la valoració cultural i simbòlica derivada de la divisió nuclear de la societat, és la medul·la sobre la qual s'assenten les societats patriarcals.
- b) L'estructura familiar, dimensió fonamental de l'àmbit privat, és una instància crucial de reproducció del patriarcat i de dominació i explotació de les dones.
- c) Als dos espais socials, el privat-domèstic i el públic-polític, els corresponen dues naturaleses socials que es concreten en rols i espais socials diferents i que exigeixen una ontologia específica per a cada sexe.
- d) El món de les dones mor en la immediatesa del privat-domèstic i el dels homes comença en el públic-polític. Per a les dones, l'amor, i per als homes, el poder. Per als homes, la raó, i per a les dones, els sentiments.
- e) El sistema de dominació patriarcal funciona com a tal en la mesura que els homes han pactat com a genèric, independent del seu estatus, del color de la seua pell, de la seua cultura o de la seua sexualitat, la subordinació de les dones.
- f) Als homes, pobres o rics, del nord o del sud, els interessa com a col·lectiu el domini sobre les dones i l'espai privat-domèstic és un àmbit que converteix en iguals els homes mentre que les dones romanen com "les idèntiques".

6. EL PRINCIPI ÈTIC I POLÍTIC DE LA IGUALTAT

- a) Del principi d'igualtat s'infereix una forta crítica a aquelles realitats socials i culturals que segreguen els individus i els grups humans en categories, classes, estatus o gèneres, fet que, al seu torn, es tradueix en relacions socials de dominació i subordinació.
- b) La igualtat no pressuposa la uniformitat social ni es basa en la identitat entre tots els individus ni tampoc en la idea que totes les persones han de ser tractades exactament igual.
- c) La igualtat no és enemiga de la diversitat ni de les diferències sinó dels privilegis de determinats col·lectius i grups socials.
- d) La igualtat és un principi ètic i polític que rebutja la discriminació, l'explotació, l'exclusió, la subordinació i en general totes les opressions. La igualtat és una eina que en mans dels oprimits és font de transformacions socials.
- e) La igualtat és un principi polític i ètic que germina en la Il·lustració i que té una base sòlida en la noció d'universalitat. Universalitat i igualtat, pressuposen normativament la idea d'una única humanitat i exclouen qualsevol segregacionisme i jerarquització entre individus i grups.
- f) El principal mèrit polític de les idees d'universalitat i igualtat és la seua capacitat d'impugnació de les injustícies socials i polítiques. Constitueixen poderosos principis de deslegitimació de qualsevol relació social fundada en privilegis.
- g) L'objectiu del feminisme és l'establiment de la universalitat no realitzada i l'extensió de la igualtat per a la meitat de la humanitat.
- h) Les polítiques correctives i compensatòries no són altra cosa que estratègies polítiques de caràcter provisional orientades a establir la igualtat entre els gèneres. L'acció afirmativa, la discriminació positiva i la paritat es concreten en polítiques institucionals de gènere.
- i) La filosofia de l'acció afirmativa ha d'inspirar les polítiques públiques i les estratègies d'intervenció per a desactivar la desigualtat de gènere.

7. GÈNERE I FEMINISME EN LA SOCIOLOGIA

- a) El feminisme és un discurs crític amb una inequívoca teoria del canvi social i un moviment polític crític amb l'estructura de dominació patriarcal.
- b) La contribució feminista al disseny d'un projecte democràtic radica en la seua concepció de les dones com a subjectes autònoms, crítics i reflexius.
- c) Una democràcia en la qual la meitat de la població no posseeix l'estatus de ciutadania manca de legitimitat.
- d) La contribució de les dones per a eixamplar les fronteres de la llibertat i la igualtat, i en conseqüència de la democràcia, ha sigut feta des dels valors universalistes de la modernitat.
- e) La tradició feminista i els estudis de gènere han ampliat els límits de l'objectivitat científica i han fet possibles unes investigacions que expliquen amb més precisió i exactitud la societat.
- f) El feminisme ha proporcionat un marc interpretatiu de la realitat social que identifica analíticament els mecanismes de la dominació masculina i proposa la interrupció política dels filtres que impedeixen el desenvolupament de relacions socials lliures de subordinacions i assentades en la igualtat.
- g) Una teoria crítica de la societat que no incorpore la perspectiva de gènere és un pensament feble perquè no tematitza una de les fonts medul·lars de la desigualtat social com és la desigualtat de gènere.

PRÀCTICA 1 ASPG

BIOGRAFIA SOCIOLÒGICA D'UNA FEMINISTA:

Escriu una biografia sociològica d'alguna de les autores que s'han esmentat en el tema o d'alguna altra científica que t'interesse (prèvia consulta i previ acord amb la professora).

En el marc dels conceptes estudiats el curs passat, relaciona la vida de la persona triada amb les estructures socials o les tendències històriques corresponents. Intenta emprar alguns dels conceptes teòrics de Karl Marx, Max Weber, I. Durkheim i/o de l'interaccionisme simbòlic per a escriure la biografia sociològica. La imaginació sociològica de C. Wright Mills pot ser de gran ajuda.

Tracta d'explicar com les seues experiències van estar relacionades amb les pràctiques normades i les estructures de poder en la societat. Has d'explicar com alguns conceptes de la teoria sociològica il·luminen el context social (classe, raça, gènere...) o l'experiència personal.

Una manera de fer-ho pot ser:

- Descriure un fet o experiència de la biografiada.
- Demostrar com està connectat amb un tema social més ampli.
- Relacionar-ho amb un concepte teòric definit.
- Pots repetir la fórmula anterior per a totes les experiències que vulgues narrar.

No oblidis posar al final les referències utilitzades. Pots seguir el model de les referències de Gènere i Sociologia.

Es presentarà a classe l'1 d'octubre. Cada parella tindrà 5 minuts per a presentar una experiència de la biografiada connectada amb un concepte teòric sociològic que l'emmarque.

Es farà a classe el 24 i 25 de setembre. La recerca de material s'ha de fer abans de les classes.

L'extensió recomanada és de 4 a 8 pàgines.

Informació sobre la data d'entrega de la pràctica:

- La data límit és el dia 30 de setembre de 2013. La pràctica es tancarà a les 24.00 h del dia d'entrega assenyalat.
- Per a fer efectiva l'entrega heu de recórrer a la secció "tasques" de l'aula virtual i a més a més lliurar a classe una còpia en paper.

PRÀCTICA 2 ASPG

ANÀLISI DES D'UNA PERSPECTIVA DE GÈNERE:

Selecciona un article o notícia d'una revista científica i analitza la seua metodologia des d'una perspectiva de gènere. Inclou: a) un breu resum del contingut; b) descriu la metodologia emprada; c) enumera i analitza els biaixos sexistes que es localitzen.

Es presentarà a classe el 30 d'octubre. Cada persona tindrà 2 minuts per a presentar la seua anàlisi.

L'extensió recomanada és de 2 pàgines.

Informació sobre la data d'entrega de la pràctica:

- La data limit és el dia 30 d'octubre de 2013. La pràctica es tancarà a les 24.00 h del dia d'entrega assenyalat.
- Per a fer efectiva l'entrega heu de recórrer a la secció "tasques" de l'aula virtual i a més a més lliurar a classe una còpia en paper.

PRÀCTICA 4 ASPG

DEMOCRÀCIA VITAL - ELENA SIMÓN:

Fes un glossari de termes a partir de la lectura assenyalada a classe.

L'extensió recomanada és d'un màxim de 4 fulls.

Informació sobre la data de lliurament de la pràctica:

- La data límit és el dia 18 desembre de 2013. La pràctica es tancarà a les 24.00 h del dia d'entrega assenyalat.
- Per a fer efectiva l'entrega heu de recórrer a la secció "tasques" de l'aula virtual.

ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES D'UNA PERSPECTIVA DE GÈNERE (GUIA DOCENT)

GRAU en SOCIOLOGIA

1. FITXA IDENTIFICATIVA

Dades de l'assignatura

Codi:	34408
Nom:	Anàlisi sociològica des d'una perspectiva de gènere
Curs acadèmic:	2013-2014

Coordinació: Departament de Sociologia i Antropologia Social

	Professores / correu electrònic
1	T. Empar AGUADO BLOISE Teresa.Empar.Aguado@uv.es
2	Capitolina DÍAZ MARTÍNEZ Capitolina.Diaz@uv.es

2. RESUM

Valencià

L'objectiu general és acostar l'alumnat a l'estudi d'una de les formes de desigualtat social amb major persistència al llarg de la història: les relacions socials de gènere. Mitjançant el desenvolupament de l'assignatura es tracta de demostrar el seu caràcter estructural, indagar sobre els mecanismes de la seua reproducció i mostrar l'androcentrisme existent en gran part dels plantejaments sociològics més consolidats en el món acadèmic.

Castellano

El objetivo general es acercar al alumnado al estudio de una de las formas de desigualdad social con mayor persistencia a lo largo de la historia: las relaciones sociales de género. Mediante el desarrollo de la asignatura se trata de demostrar su carácter estructural, indagar acerca de los mecanismos de su reproducción y mostrar el androcentrismo existente en gran parte de los planteamientos sociológicos más consolidados en el mundo académico.

3. CONEIXEMENTS PREVIS

Altres tipus de requisits

Valencià
Si bé no és un requisit imprescindible, per a superar amb èxit l'assignatura, és convenient que els estudiants coneguen els conceptes bàsics de l'assignatura "Sociologia" i els de les assignatures de 1r curs que formen part del mòdul "Ciències Socials".

Castellano
Si bien no es un requisito imprescindible, para superar con éxito la asignatura es conveniente que los/las estudiantes conozcan los conceptos básicos de la asignatura "Sociología" y los de las asignaturas de 1º curso que forman parte del módulo "Ciencias Sociales".

4. COMPETÈNCIES

Valencià

BÀSIQUES I GENERALS

[CG1.1]: Conèixer els principals conceptes i generalitzacions sobre la societat i els processos d'organització i de canvi.

[CG1.9]: Adquirir i dominar els coneixements disciplinaris necessaris per a l'anàlisi de la societat contemporània, la seua estructura i la seua dinàmica.

ESPECÍFIQUES

[CE1]: Conèixer les teories sobre les relacions de dominació i de poder i la seua legitimació.

[CE3]: Adquirir les habilitats necessàries per a l'aplicació professional dels coneixements disciplinaris adquirits pel que fa a identificar i mesurar factors de vulnerabilitat socials i processos conflictius.

BÁSICAS Y GENERALES

[CG1.1]: Conocer los principales conceptos y generalizaciones sobre la sociedad y los procesos de organización y de cambio.

[CG1.9]: Adquirir y dominar los conocimientos disciplinares necesarios para el análisis de la sociedad contemporánea, su estructura y dinámica.

ESPECÍFICAS

[CE1]: Conocer las teorías sobre las relaciones de dominación y de poder y su legitimación.

[CE3]: Adquirir las habilidades necesarias para la aplicación profesional de los conocimientos disciplinares adquiridos en lo referido a identificar y medir factores de vulnerabilidad social y procesos conflictivos.

5. RESULTATS D'APRENTATGE

Valencià
Conèixer l'aportació teòrico-conceptual que introdueix la perspectiva de gènere en l'anàlisi i la comprensió dels processos socials.
Saber identificar el biaix androcèntric d'algunes de les premisses més assentades dins del pensament sociològic.
Comprendre la complexitat de l'articulació entre els processos de transformació social i els canvis en els sistemes de relacions de gènere.
Entendre com les desigualtats socials entre homes i dones travessen les altres formes de desigualtat social.
Ser capaços d'aplicar la mirada de gènere en els treballs com a estudiants o professionals de la sociologia.
Manejar amb criteris adequats les diferents fonts d'informació bibliogràfica, estadística, etc.

Castellano
Conocer la aportación teórico-conceptual que introduce la perspectiva de género en el análisis y la comprensión de los procesos sociales.
Saber identificar el sesgo androcéntrico de algunas de las premisas más asentadas dentro del pensamiento sociológico.
Comprender la complejidad de la articulación entre los procesos de transformación social y los cambios en los sistemas de relaciones de género.
Entender cómo las desigualdades sociales entre hombre y mujeres atraviesan las otras formas de desigualdad social.
Ser capaces de aplicar la mirada de género en sus trabajos como estudiantes o profesionales de la sociología.
Manejar con criterios adecuados las diferentes fuentes de información bibliográfica, estadística, etc.

6. DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

Núm. d'ordre:	1
Nom de la UT (Valencià):	PERSPECTIVES TEÒRIQUES FEMINISTES. INTRODUCCIÓ A LA TEORIA FEMINISTA
Nom de la UT (Castellano):	PERSPECTIVAS TEÓRICAS FEMINISTAS. INTRODUCCIÓN A LA TEORIA FEMINISTA
Descripció de continguts (Valencià):	
1. La teoria feminista com a teoria crítica 2. Orígens il·lustrats de la vindicació feminista 3. Simone de Beauvoir 4. La tercera onada	
Descripció de continguts (Castellano):	
1. La teoría feminista como teoría crítica 2. Orígenes ilustrados de la vindicación feminista 3. Simone de Beauvoir 4. La tercera ola	

Núm. d'ordre:	2
Nom de la UT (Valencià):	RUPTURES EPISTEMOLÒGIQUES
Nom de la UT (Castellano):	RUPTURAS EPISTEMOLÓGICAS
Descripció de continguts (Valencià):	
1. Introducció feminismes i epistemologia 2. La influència de la perspectiva de gènere en la ciència i en els processos de creació del coneixement 3. Discussions contemporànies sobre epistemologia feminista 4. Qüestionant els conceptes d'economia i treball 5. Els principals biaixos sexistes de la investigació sense perspectiva de gènere 6. El debat sobre l'existència d'una metodologia feminista	
Descripció de continguts (Castellano):	
1. Introducción feminismos y epistemología 2. La influencia de la perspectiva de género en la ciencia y en los procesos de la creación del conocimiento 3. Discusiones contemporáneas sobre epistemología feminista 4. Cuestionar los conceptos de economía 5. Los principales sesgos sexistas de la investigación sin perspectiva de género 6. El debate acerca de la existencia de una metodología feminista	

Núm. d'ordre:	3
Nom de la UT (Valencià):	ELS PROCESSOS DE SOCIALITZACIÓ PRIMÀRIA I LES IDENTITATS SEXUALS
Nom de la UT (Castellano):	LOS PROCESOS DE SOCIALIZACIÓN PRIMARIA Y LAS IDENTIDADES SEXUADAS
Descripció de continguts (Valencià):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. La influència de la perspectiva de gènere en la ciència i en els processos de creació del coneixement. 2. La socialització de gènere. Conflictes de l'itinerari vital. 	
Descripció de continguts (Castellano):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. La influencia de la perspectiva de género en la ciencia y en los procesos de creación del conocimiento. 2. La socialización de género. Conflictos del itinerario vital. 	

Núm. d'ordre:	4
Nom de la UT (Valencià):	LA CONTRIBUCIÓ DE L'ESCOLA A LA REPRODUCCIÓ I AL CANVI
Nom de la UT (Castellano):	LA CONTRIBUCIÓN DE LA ESCUELA A LA REPRODUCCIÓN Y AL CAMBIO
Descripció de continguts (Valencià):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducció 2. El descobriment d'una nova problemàtica 3. Les principals línies d'investigació 4. Els models de l'educació femenina en el passat 5. El sexisme en l'escolarització mixta 6. Educació superior i investigació científica 	
Descripció de continguts (Castellano):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2. El descubrimiento de una nueva problemática 3. Las principales líneas de investigación 4. Los modelos de la educación femenina en el pasado 5. El sexismo en la escolarización mixta 6. Educación superior y investigación científica 	

Núm. d'ordre:	5
Nom de la UT (Valencià):	TEMA 5. ESTRUCTURES FAMILIARS I RELACIONS SOCIALS DE GÈNERE
Nom de la UT (Castellano):	TEMA 5. ESTRUCTURAS FAMILIARES Y RELACIONES SOCIALES DE GÉNERO
Descripció de continguts (Valencià):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. La sociologia de la família en les dècades dels seixanta i setanta del S. XX. La família, unitat de consum, producció i reproducció 2. Maternitat i sexualitat 3. Models familiars i ocupació femenina. Ocupació i fecunditat 4. La nova divisió internacional del treball i les cadenes de cures globals 	
Descripció de continguts (Castellano):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. La sociología de la familia en las décadas de los sesenta y setenta del S. XX. La familia, unidad de consumo, producción y reproducción 2. Maternidad y sexualidad 3. Modelos familiares y ocupación femenina. Ocupación y fecundidad. 4. La nueva división internacional del trabajo y las cadenas de cuidados globales. 	

Núm. d'ordre:	6
Nom de la UT (Valencià):	TREBALL I GÈNERE
Nom de la UT (Castellano):	TRABAJO Y GÉNERO
Descripció de continguts (Valencià):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducció 2. La divisió sexual del treball 3. Les dones en el mercat de treball 4. Indicadors bàsics 5. Els trets de l'ocupació femenina 6. El treball domèstic i de l'atenció 	
Descripció de continguts (Castellano):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2. La división sexual del trabajo 3. Las mujeres en el mercado de trabajo 4. Indicadores básicos 5. Las características del empleo femenino 6. El trabajo doméstico y del cuidado 	

Núm. d'ordre:	7
Nom de la UT (Valencià):	ESTAT I CIUTADANIA: LES DONES COM A SUBJECTE POLÍTIC
Nom de la UT (Castellano):	ESTADO Y CIUDADANÍA: LAS MUJERES COMO SUJETO POLÍTICO
Descripció de continguts (Valencià):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducció 2 La primera onada feminista. El segle XVIII: contracte sexual i democràcia 3. La segona onada feminista. El segle XIX: El moviment sufragista 4. La tercera onada feminista. El segle XX: Els feminismes 5. El debat sobre el poder. La paritat i “el sostre de vidre” 6. Algunes estructures d’entramat patriarcal 7. El principi ètic i polític de la igualtat 8. Gènere i feminisme en la sociologia 	
Descripció de continguts (Castellano):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2 La primera ola feminista. El siglo XVIII: contrato sexual y democracia 3. La segunda ola feminista. El siglo XIX: El movimiento sufragista 4. La tercera ola feminista. El siglo XX: Los feminismos 5. El debate sobre el poder. La paridad y “el techo de cristal” 6. Algunas estructuras de entramado patriarcal 7. El principio ético y político de la igualdad 8. Género y feminismo en la sociología 	

7. VOLUM DE TREBALL

TIPUS D'ACTIVITATS NO PRESENCIALS	Hores
Assistència a actes i activitats externes	4
Elaboració de treballs individuals	10
Elaboració de treballs en grup	6
Estudi i treball autònom	20
Lectures del material complementari	20
Preparació d'activitats d'avaluació	20
Preparació de classes de teoria	
Preparació de classes pràctiques i de problemes	10
Resolució de casos pràctics	
Resolució de qüestionaris en línia	
TOTAL	90

TIPOS DE ACTIVIDADES NO PRESENCIALES	Horas
Asistencia a eventos y actividades externas	4
Elaboración de trabajos individuales	10
Elaboración de trabajos en grupo	6
Estudio y trabajo autónomo	20
Lecturas del material complementario	20
Preparación de actividades de evaluación	20
Preparación de clases de teoría	
Preparación de clases prácticas y de problemas	10
Resolución de casos prácticos	
Resolución de cuestionarios on-line	
TOTAL	90

8. METODOLOGIA DOCENT

Valencià

Els objectius i la programació presentats seran coberts tant amb sessions teòriques com mitjançant sessions de caràcter més pràctic. L'objectiu bàsic d'aquestes últimes consisteix a aprofundir en els coneixements i les reflexions plantejades en les primeres. Lògicament, ambdós tipus de sessions són complementaris.

El contingut de les sessions teòriques constarà d'explicacions de la professora amb el suport d'uns guions de seguiment que es trobaran a la disposició dels estudiants. En els guions de cada tema s'indicarà quina és la seua bibliografia bàsica i complementària.

Les sessions de caràcter pràctic abastaran activitats diverses, sempre lligades als objectius i els continguts de la matèria presentats més amunt. En algunes de les pràctiques, quan així se sol·licite, els resultats d'aquest treball hauran de ser lliurats a la professora a través de l'aula virtual (o d'algun altre mecanisme que s'indique en classe). En cap cas el lliurament serà posterior al treball dels materials en classe. Sobre la base d'aquest treball (previ a la classe), en les sessions pràctiques contrastarem els diferents resultats, argumentacions i punts de vista existents, i hi afegirem línies noves de treball.

Per a acabar, cal assenyalar que l'aula virtual (<http://aulavirtual.uv.es>) constitueix un recurs docent fonamental per al bon funcionament de la metodologia proposada. Els guions de seguiment de les sessions teòriques, les propostes de treball de les sessions pràctiques i alguns materials de treball es posaran a la disposició dels estudiants a través d'aquest mitjà. Per altra banda, aquest serà el lloc en el qual tots els estudiants hauran d'emplenar la seua fitxa electrònica i fer lliurament dels treballs pràctics sol·licitats. A més, el correu electrònic de la Universitat s'emprarà com a mitjà habitual de comunicació per part de la professora. Per això, haurà de comprovar-se periòdicament, o bé redirigir-lo cap a qualsevol altra adreça electrònica personal que resulte més còmoda als estudiants.

Los objetivos y la programación presentados serán cubiertos tanto a través de sesiones teóricas como mediante sesiones de carácter más práctico. El objetivo básico de estas últimas consiste en profundizar en los conocimientos y reflexiones planteadas en las primeras. Lógicamente, ambos tipos de sesiones son complementarios.

El contenido de las sesiones teóricas constará de explicaciones de la profesora con el soporte de unos guiones de seguimiento que se hallarán a disposición de los y las estudiantes. En los guiones de cada tema se indicará cuál es su bibliografía básica y complementaria.

Las sesiones de carácter práctico abarcarán actividades diversas, siempre ligadas a los objetivos y contenidos de la materia presentados más arriba. En algunas de las prácticas, cuando así se solicite, los resultados de este trabajo deberán ser entregados a la profesora a través del aula virtual (o de algún otro mecanismo que se indique en clase). En ningún caso la entrega será posterior al trabajo de los materiales en clase. Sobre la base de este trabajo (previo a la clase), en las sesiones prácticas contrastaremos los diferentes resultados, argumentaciones y puntos de vista existentes, añadiendo líneas nuevas de trabajo.

Para acabar, cabe señalar que el aula virtual (<http://aulavirtual.uv.es>) constituye un recurso docente fundamental para el buen funcionamiento de la metodología propuesta. Los guiones de seguimiento de las sesiones teóricas, las propuestas de trabajo de las sesiones prácticas y algunos materiales de trabajo se pondrán a disposición de los y las estudiantes a través de este medio, en el que también se recogerá una planificación detallada de las actividades (el cronograma). Por otra parte, éste será el lugar en el que todos los estudiantes deberán rellenar su ficha electrónica y hacer entrega de los trabajos prácticos solicitados. Además, el correo electrónico de la Universitat se utilizará como medio habitual de comunicación por parte del profesor. Por ello, deberá comprobarse periódicamente, o bien redirigirlo hacia cualquier otra dirección electrónica personal que resulte más cómoda al estudiante.

9. AVALUACIÓ

Valencià

L'avaluació de l'assignatura constarà d'una prova escrita que suposa un 60% de la nota final i d'activitats d'avaluació contínua que representen un 40% de la nota final.

Al final del quadrimestre, en la data oficial d'examen que determinarà la Facultat de Ciències Socials, es realitzarà la prova escrita, que constarà de preguntes de desenvolupament referides a tot el temari del curs i a totes les pràctiques realitzades.

L'avaluació contínua es referirà als següents aspectes:

- Activitats realitzades per l'alumnat individualment o en grup en les sessions pràctiques, algunes de les quals podran ser requerides per escrit o bé hauran de ser presentades a classe per l'alumnat.
- Participació activa de l'alumnat en les activitats presencials, així com habilitats i actituds mostrades en el desenvolupament d'aquestes.

Per a superar l'assignatura s'haurà d'obtenir almenys un 4 en la prova escrita i una mitjana de 5 sobre 10 en la nota global (resultat de la mitjana ponderada entre la nota de la prova escrita i la de l'avaluació contínua). Les persones que no aproven l'assignatura en la 1a convocatòria hauran de repetir en la 2a convocatòria la prova escrita i mantindran la part de la nota lligada a l'avaluació contínua.

Castellano

La evaluación de la asignatura constará de una prueba escrita que supone un 60% de la nota final y de actividades de evaluación continua que representan un 40% de la nota final.

Al final del cuatrimestre, en la fecha oficial de examen que determinará la Facultat de Ciències Socials, se realizará la prueba escrita, que constará de preguntas de desarrollo referidas a todo el temario del curso y a todas las prácticas realizadas.

La evaluación continua se referirá a los siguientes aspectos:

- Actividades realizadas por el alumnado individualmente o en grupo en las sesiones prácticas, algunas de las cuales podrán requerirse por escrito o bien presentarse en clase por el alumnado.
- Participación activa del alumnado en las actividades presenciales, así como habilidades y actitudes mostradas en el desarrollo de éstas.

Para superar la asignatura se tiene que obtener al menos un 4 sobre 10 en la prueba escrita y una media de 5 sobre 10 en la nota global (resultado de la media ponderada entre la nota de la prueba escrita y la de la evaluación continua). Las personas que no aprueben la asignatura en la 1ª convocatoria, tendrán que repetir en la 2ª convocatoria la prueba escrita y mantendrán la parte de la nota ligada a la evaluación continua.

10. REFERÈNCIES

10.1 Referències bàsiques

Referència b1:	Maldonado T. (2013): "Apuntes para una introducción a la teoría feminista", en Díaz, C y Moreno, S. (ed) (2013), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b2:	Díaz, C. y Dema, S. (2013): "Metodología no sexista en la investigación y producción del conocimiento", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b3:	Izquierdo, M ^a J. (2013): "La socialización de género", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b4:	Simón, E. (2002): Democracia vital, Madrid, Narcea.
Referència b5:	Subirats, M. (2013): "Género y Educación", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b6:	Pérez Sedeño, E. (2013): "Educación superior e investigación científica: Historia, Sociología y Epistemología", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b7:	Withers, M. y Thorne, B. (2013): "Las familias y la sociedad. En la construcción social del género", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b8:	Moreno Mínguez, A. (2007): Familia y empleo de la mujer en el Estado de bienestar español, Nº EP 25, Fundación Alternativas. http://www.falternativas.org/estudios-de-progreso/documentos/documentos-de-trabajo/familia-y-empleo-de-la-mujer-en-el-estado-de-bienestar-espanol
Referència b9:	Díaz Gorfinkiel, M. (2008): "El mercado de trabajo de los cuidados y la creación de las cadenas globales de cuidado: ¿cómo concilian las cuidadoras?", en Cuaderno de Relaciones Laborales, Vol 26, No 2. http://revistas.ucm.es/index.php/CRLA/article/view/CRLA0808220071A
Referència b10:	Aguado, E. (2012): "Dones en el mercat de treball", Arxius de Ciències Socials, nº 27, pp. 101-116. http://roderic.uv.es/handle/10550/27405
Referència b11:	Santos y Poveda, M. (2012), Trabajo y empleo: tendencias sociales, Valencia, Low Cost Books. http://ocw.uv.es/ciencias-sociales-y-juridicas/2/tema_iii_pdf.pdf
Referència b12:	Torns, T., Recio, C. (2013): "Género, trabajo y vida económica", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència b13:	Cobo, R., Guzmán, V., Bonan, J. (2013): "Las políticas de género y el género en la política", en Díaz, C y Moreno, S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

10.2 Referències complementàries

Referència c1:	Gil, S. (2013): "Feminismos contemporáneos en la crisis del sujeto. Hacia una política de lo común", en Díaz, C y Moreno, S. (ed) (2013), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència c2:	Rodríguez de Castro, M ^a T. y Marina, J.A. (2009): La conspiración de las lectoras, Barcelona, Anagrama.
Referència c3:	Alic, M. (1991): El legado de Hipatia. Historias de las mujeres en la ciencia desde la Antigüedad hasta fines del siglo XIX, Mexico, Siglo XXI editores.
Referència c4:	Rodrigo, A. (2002): Mujeres para la historia. La España silenciada del S. XX, Barcelona, Ediciones Carena.
Referència c5:	Sanfeliu, Ll. : "Les agrupacions femenines republicanes. Formació en drets i participació ciutadana durant la Segona República a València" http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000189%5C00000083.pdf
Referència c6:	Dasí Asensi, R.: «Procés de Politització de les dones en la Segona República 1931-36». Ideco (1989-1991), núm. 6, pàg. 157-195.
Referència c7:	Pérez Orozco, A. (2006): Perspectivas feministas en torno a la economía : el caso de los cuidados, Madrid, CES.
Referència c8:	Gómez, A. (1998): "De la mujer en la ciencia a las epistemologías", en Tally, J. (eds.), La construcción cultural de lo femenino, Santa Cruz de Tenerife, Instituto Canario de la Mujer. http://www.iuem-ull.org/files/publicaciones/la-construccion-cultural-de-lo-femenino.pdf
Referència c9:	García de León, M ^a A. (2008): "Lo práctico y lo formal. Arquetipos masculino/femenino de poder", en Arxius de ciències socials, num. 19, 53-62 http://roderic.uv.es/handle/10550/19428
Referència c10:	Nicolas, E. (2009): "Debates en epistemología feminista: del empiricismo y el standpoint a las críticas postmodernes sobre el sujeto y el punto de vista", en Nicolas, E. (coord) et al. , Barcelona, Anthropos.
Referència c11:	Osborne, R. (1987): "Simmel y la cultura femenina" (las múltiples lecturas de unos viejos textos), en Reis, N ^o 40, 97-112 http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=125363
Referència c12:	Simón, E. (2008): Hijas de la igualdad, herederas de la injusticia, Madrid, Narcea.
Referència c13:	Lagarde, M (1990): Los cautiverios de las mujeres, Madrid, horas y HORAS, la editorial.
Referència c14:	Simón, E. (2011): La igualdad también se aprende. Cuestión de coeducación, Madrid, Narcea.
Referència c15:	Badinter, E. (1991): ¿Existe el instinto maternal?, Barcelona, Paídos.
Referència c16:	Badinter E. (2011): La mujer y la madre, Madrid, La esfera de los libros.
Referència c17:	Moreno Mínguez, A. (2007): Familia y empleo de la mujer en los regímenes de bienestar del sur de Europa, Madrid, CIS.
Referència c18:	Duran, M ^a A. (2013): "El desafío económico de las mujeres", en Díaz, C y Moreno,

	S. (ed), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.
Referència c19:	Carrasco, C. (2000): "Los modelos y estadísticas de empleo como construcción social: la encuesta de población activa y el sesgo del género" , en Política y Sociedad, Nº 34, pag. 101-112. http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=576927
Referència c20:	Durán, Mª A. (1995): "Invitación al análisis sociológico de la contabilidad nacional", en Política y Sociedad, Nº 19, pag. 83-99. http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=154430

11. CRONOGRAMA

10-set	Presentació/Diagnòstica
11-set	Perspectives teòriques feministes
17-set	Perspectives teòriques feministes
18-set	Perspectives teòriques feministes
24-set	Perspectives teòriques feministes
25-set	Ruptures Epistemològiques
01-oct	Ruptures Epistemològiques
02-oct	Ruptures Epistemològiques
08-oct	Ruptures Epistemològiques
15-oct	Els processos de socialització
16-oct	Els processos de socialització
22-oct	Els processos de socialització
23-oct	Els processos de socialització
29-oct	La contribució de l'escola a la reproducció i al canvi
30-oct	La contribució de l'escola a la reproducció i al canvi
05-nov	La contribució de l'escola a la reproducció i al canvi
06-nov	La contribució de l'escola a la reproducció i al canvi
12-nov	Estructures familiars i relacions socials de gènere
13-nov	Estructures familiars i relacions socials de gènere
19-nov	Estructures familiars i relacions socials de gènere
20-nov	Estructures familiars i relacions socials de gènere
26-nov	La divisió sexual del treball
27-nov	La divisió sexual del treball
03-des	La divisió sexual del treball
04-des	La divisió sexual del treball
10-des	Estat i ciutadania
11-des	Estat i ciutadania
17-des	Estat i ciutadania
18-des	Estat i ciutadania